

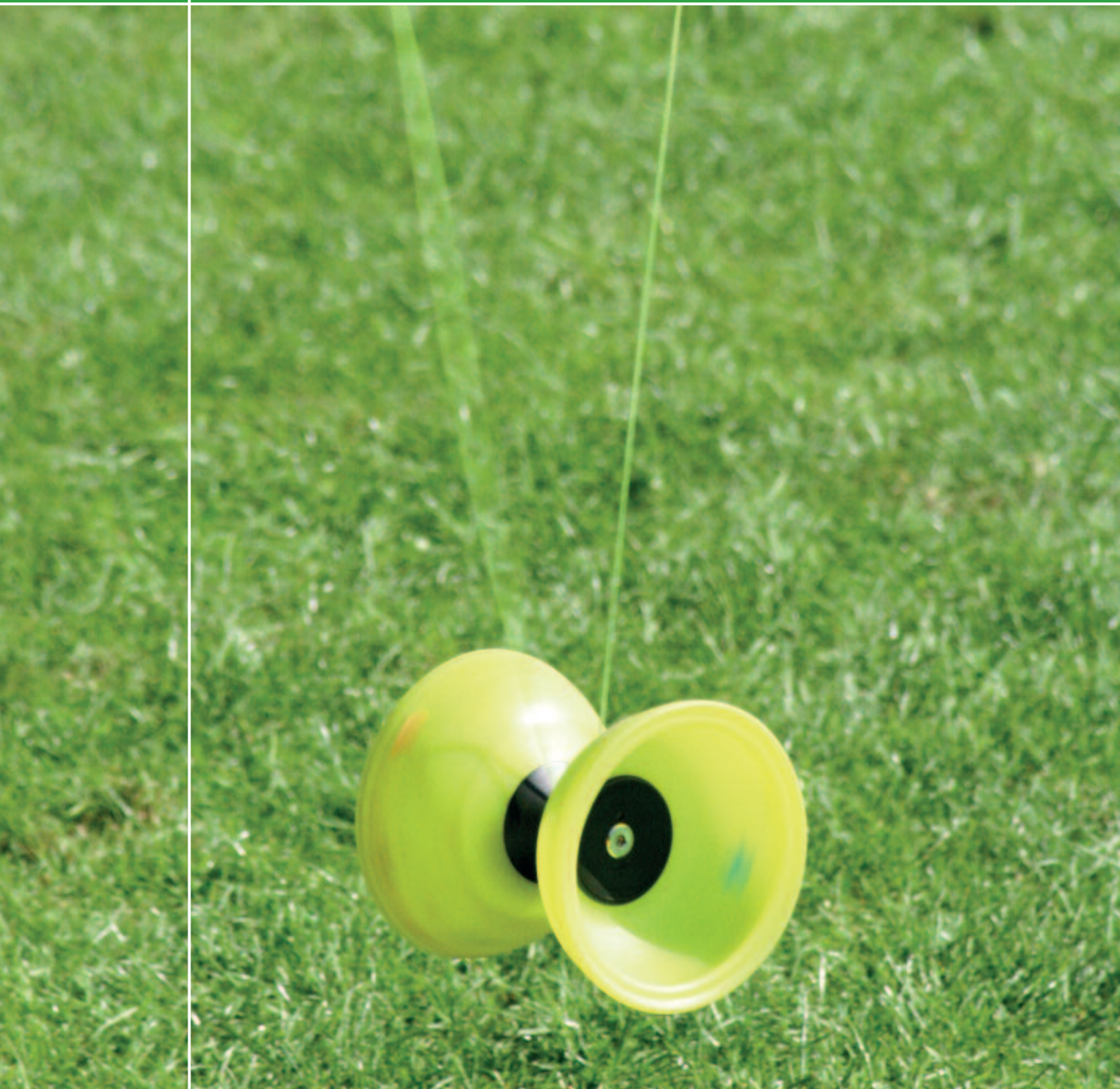
KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

12

Jaargang 96

24 okt 2008

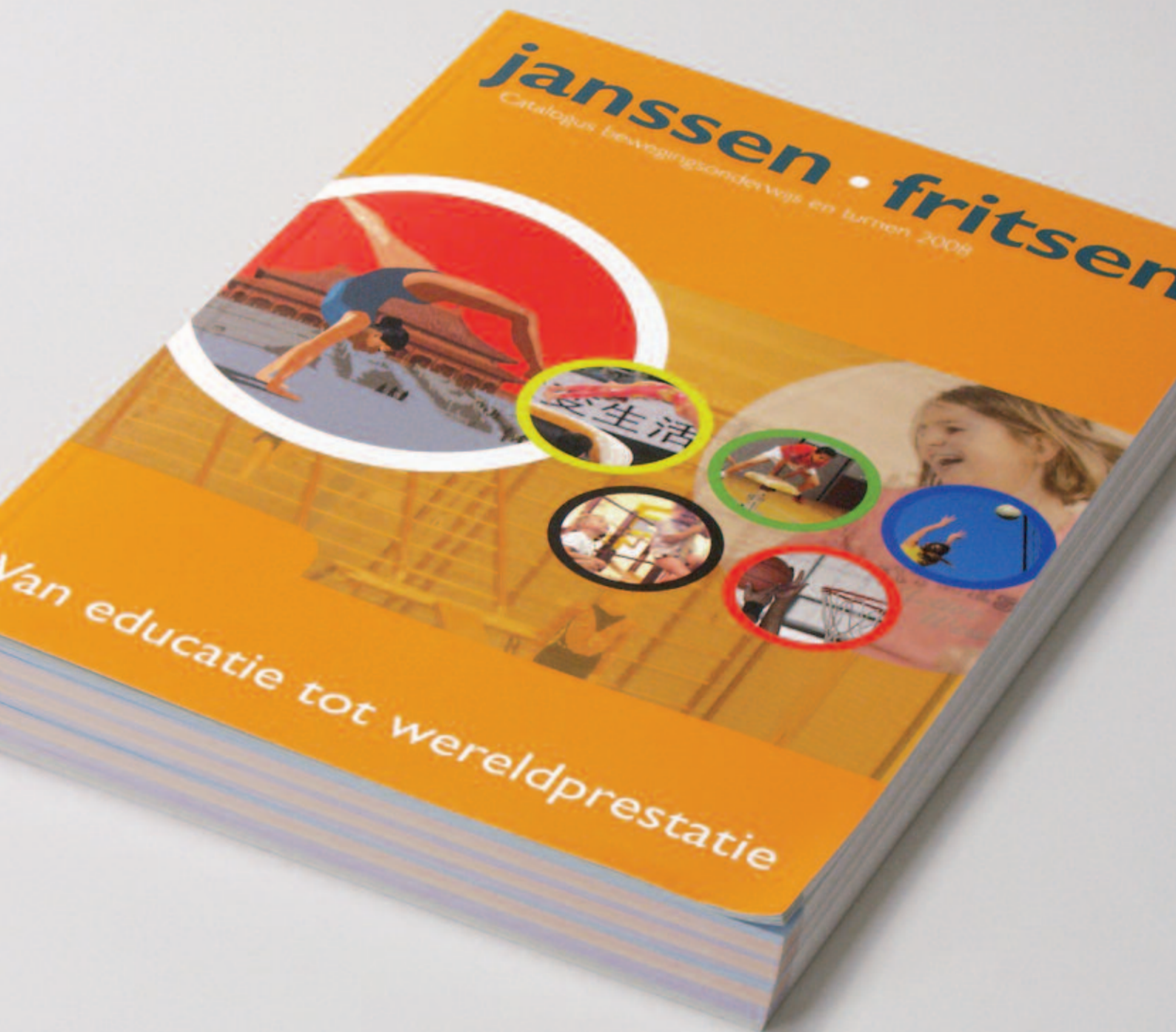
TOPIC: OMGAAN MET GEDRAGSPROBLEMEN

CERTIFICERING SPORTACTIEVE SCHOLEN

PRAKTIJK: VOETBAL, RUGBY EN SQUASH

TER DISCUSSIE: OVER BEWEGINGSGERICHT OF SPORTGERICHT ONDERWIJZEN

Alles wat u nodig heeft!

Onze catalogus bewegingsonderwijs en turnen

**Meer dan 300
nieuwe producten**

INHOUD

TOPIC

TOPIC OMGAAN MET GEDRAGSPROBLEMEN

We krijgen er steeds meer mee te maken. Door allerlei oorzaken zien we steeds meer 'afwijkend' gedrag. Signalering en ermee omgaan daar draait het in dit topic om. In het eerste artikel wordt de inhoud van de volgende artikelen besproken.

06 | OMGAAN MET PROBLEEMGEDRAG / *Alien Zonnenberg*

08 | INTERVIEW NETWERK TWENTE PRAKTIJKONDERWIJS / *Alien Zonnenberg*

10 | 'BEMOEI JE MET JE EIGEN ZAKEN!' / *Henno Oldenbeuwing*

12 | MODULE AGRESSIE IN HET VMBO (SDV) 2008-2009 / *Mark van Dieren*

16 | WORTELS EN VLEUGELS / *Peter Velseboer en John de Haas*

31 | KVLO-BELEID OMGAAN MET CONFLICTGEDRAG EN AGRESSIE / *Bert Boetes en Alien Zonnenberg*

32 | LA GRANDE FINALE / *Hans Bos, Aloys Bos en Dirk-Jan de Jong*

PRAKTIJK

20 | Voetbal in de zaal (3) / *Maarten Massink*

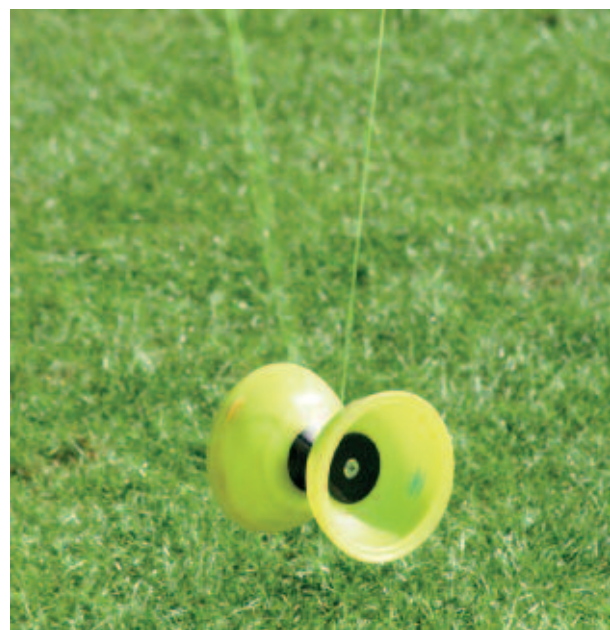
22 | Rugby? (3) / *Thomas van Bezouw*

26 | Aan de slag met squash (1) / *Sander Kock*

RUBRIEKEN

- 05 | Eerste pagina
- 11 | Afdelingen/Agenda
- 18 | De IRP-praktijk
- 36 | Ter discussie: De aanpak van het leren sporten en/of bewegen in LO! (1) / *Auteurscollectief*
- 41 | Ter discussie: Bewegingsgericht of sportgericht? (1) / *Maarten Massink*
- 44 | Schoolsport: Certificering sportactieve scholen
- 45 | Scholing
- 46 | Laatste pagina

SAMEN HEBBEN WE
DE MOGELIJKHEID
OM **SCHOLIEREN EEN
GEZONDERE LEVENS-
STIJL** TE BIEDEN.

Bij steeds meer scholen
voor middelbaar onderwijs wordt fitness geïntroduceerd
binnen het vak LO. Leerlingen kunnen zo kennis maken met kracht- en
cardiotraining en worden zich meer bewust van het belang van bewegen en
het effect daarvan op de gezondheid.

Life Fitness introduceerde onlangs de Circuit Series die ideaal is voor gebruik
op scholen. Compacte krachttrainingstoestellen voorzien van een uniek weer-
standsmechanisme. Deze elastische weerstand biedt een lage startweerstand
met kleine gewichtstoenames. Circuit Series bestaat uit 10 toestellen,
eenvoudig in gebruik en bijzonder geschikt voor tieners.

Life Fitness

t 0180 64 66 66 e marketing.benelux@lifefitness.com

LifeFitness
lifefitness.com

**Collectief
ziektekosten**
vanaf € 90,80 per maand;
bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekerings.nl

**KVLO
pakket
polis**

- [• auto • woonhuis
- aansprakelijkheid
- caravan • doorlopende
- reis • etc, etc. • met
- hoge kortingen
- voor KVLO-leden]

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteits-
nummer: 33024
Collectiviteits-
naam: kvlo

Redactie:
Hans Dijkhoff (hoofdredacteur)
Maarten Massink (praktijkredacteur)
Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster)

Redactieraad:
Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Marianne van Bussel, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Mark Jan Mulder, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake.

Redactieadres: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
e-mail: redactie@kvlo.nl

Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement
€ 60,- (buitenland € 80,-)
Losse nummers € 3,-
(excl. verzendkosten)

Handelsadvertenties:
Bureau Van Vliet BV, Passage
13-21, Postbus 20, 2040 AA
Zandvoort, fax: 023 571 7680
e-mail: zandvoort@bureauvan-
vliet.com
www.bureauvanvliet.com

Versijningsdata 2008:
18 jan., 8 feb., 29 feb.,
28 maart, 25 april, 16 mei,
13 juni, 4 juli, 22 aug., 12 sep.,
3 okt., 24 okt., 14 nov., 5 dec.

Druk:
Drukkerij Giethoorn Ten Brink,
Postbus 41, 7940 AA Meppel.
Tel.: 052 285 5111.

Vormgeving:
FIZZ new media solutions,
Stationsweg 44a, 7941 HC
Meppel. Tel.: 052 224 6162.
DTP: Drukkerij Giethoorn Ten
Brink. Aanbieding en plaatsing
van teksten en foto's houdt
tevens mogelijk gebruik op de
KVLO-website in, uiteraard met
vermelding van auteur en foto-
graaf. Overname van artikelen is
alleen toegestaan met bronver-
melding en na goedkeuring van
de auteur. De redactie is verant-
woordelijk voor de samenstelling.
Niet alle artikelen behoeven de
(volledige) instemming van de
redactie te hebben.

Mededelingen vanwege de ver-
eniging en artikelen, die het
beleid van de vereniging raken,
zijn voor verantwoordelijkheid
van het hoofdbestuur.

Dagelijks bestuur KVLO:
G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris
mw. M. G. van Bussel, penning-
meester H.K. Evers
e-mail: bestuur@kvlo.nl

Secretariaat Thomas Groepering: Drs F. Huijboom,
P. Potterstraat 26, 5143 GX
Waalwijk, tel.: 041 633 3022,
e-mail: fred.huijboom@wxs.nl

Ledenadministratie:
abonnements- en personeels-
advertenties: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
fax: 030 691 2810

e-mail: ledenadm@kvlo.nl
site: www.kvlo.nl Opzeggingen
dienen aangetekend te geschie-
den vóór 1 december van het
lopende jaar (kandidaatleden
vóór 1 augustus). De opzeggin-
gen worden door de KVLO
bevestigd. Contributie KVLO:

zie de website of neem contact
op met onze ledenadministratie
ISSN-nummer: 0024-2810

**Telefoon: ledenadministra-
tie 030 693 7676,
algemeen 030 692 0847.**

Bezoekadres:
Zinzendorfflaan 9.
**De afdeling rechtspositie
is bereikbaar maandag en
dinsdag van 12.30 tot
16.30 uur en vrijdagmorgen
van 9.30 tot 12.30 uur**
030 693 7678
e-mail: irp@kvlo.nl

ALLIANTIE FEESTELIJK AFGESLOTEN

Op woensdag 8 oktober is met een feestelijke bijeenkomst in Madurodam de Alliantie School & Sport afgesloten. Door de directeur van de Alliantie, Jos Kusters, werd teruggeblikt op de periode juni 2005 tot oktober 2008, waarin gewerkt is aan de Alliantie. Wat zeker als een grote verdienste gewaardeerd moet worden is het aantal partijen dat door Jos Kusters is aangesproken en ook daadwerkelijk is gaan meewerken. Als het om een groter sportaanbod voor jongeren gaat, is samenwerking het toverwoord: 'niet ik ben de Alliantie, maar dat zijn jullie'. Jos Kusters verdient lof voor de wijze waarop hij, ondanks de soms sterk verschillende belangen van partijen, er toch in geslaagd is om bewegen en sport hoger op de politieke agenda te krijgen.

Wat is nu de feitelijke opbrengst van de Alliantie?

Allereerst en meest geslaagd is de inzet van OCW, VWS en gemeenten om te komen tot een 'impuls brede scholen, sport en cultuur'; het voornemen van het kabinet om in de huidige kabinetsperiode 2500 combinatiefuncties te realiseren. Aan dit beleid ligt de goede gedachte ten grondslag dat meer bewegen in en om de school staat of valt met meer deskundig kader, zowel in de school als in de sportverenigingen. Inmiddels is dit beleid al in gang gezet en zijn in 21 grote gemeenten de eerste combinatiefunctionarissen aangesteld. De kleinere gemeenten volgen in de komende jaren. Wel zijn er bij deze impuls de nodige vraagtekens te plaatsen.

Er wordt erg vertrouwd op het beleidvoei- rend vermogen van de gemeenten en de schoolbesturen. Daarbij wordt vooral inge- zoomd op het primair onderwijs. Ik blijf het betreuren dat de invoering van combinatie- functies niet gekoppeld is aan de beschik- baarheid van een vakleerkracht op de basis-

school. Uit allerlei onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van een vakleerkracht de beste basis vormt voor een sportactieve school! Over ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs wordt tot op heden weinig gesproken.

Zeer verheugend is de hernieuwde belangstelling voor bewe- gen in het mbo. Jaren is via het Platform bewegen en sport in het MBO geprobeerd om de historische vergissing van het afschaffen van verplichte lichamelijke opvoeding terugge- draaid te krijgen. Door de Alliantie is het denken hierover in een stroomversnelling gekomen. Veel roc's onderkennen het belang van bewegen en sport voor hun leerlingen. Intussen hebben 29 van de 70 instellingen aangegeven opnieuw te wil- len zoeken naar een mogelijkheid hiertoe. Aanvankelijk was de combinatiefunctionaris alleen bedoeld voor het primair- en voortgezet onderwijs. Door het aannemen van de motie- Hamer heeft de Tweede Kamer hierop ingegrepen en is 6 mil- joen euro extra beschikbaar om ook voor elk roc een combina- tiefunctie te bekostigen. Hiermee kan de op de roc's ingezette beweging tot meer bewegen voorlopig worden voortgezet.

Ook in de sportwereld is door de Alliantie een ontwikkeling op gang gebracht. Sportverenigingen en bonden gaan meer en meer nadenken over de maatschappelijke functie die de sportvereniging kan vervullen. Daarvoor is nodig dat het aan- bod van de verenigingen verder wordt gedifferentieerd naar de verschillende doelgroepen en niveaus. Met de program- ma's van doorlopende leerlijnen voor binnenscholen en buitenscholen leren is hiermee een goed begin gemaakt. Daarnaast is nodig dat meer deskundig kader deze program- ma's kan organiseren en aanbieden. De combinatiefunctiona- ris zou hierin kunnen voorzien.

Wat zeker niet zal worden bereikt is de oorspronkelijke ambi- tie om in 2010 op 90% van alle scholen voor PO, VO en mbo een dagelijks sportaanbod te realiseren. De sceptici die bij de start van de Alliantie dit al voorspelden, hebben op dit punt gelijk gekregen. Door OCW en VWS is een nieuw beleidskader school en sport opgesteld en daarin wordt nu als doelstelling van het beleid geformuleerd: 'dat in 2012 door 50% van alle leerlingen wordt voldaan aan de beweegnorm (dat is nu 40%)'. Gezien de resultaten van de Alliantie wil ik stellen dat samen- werken loont. De KVLO zal ook in de komende jaren blijven investeren in die samenwerking om zo meer bewegen voor alle kinderen mogelijk te maken.

EERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

T

OMGAAN MET PROBLEEMGEDRAG

Er komen steeds meer leerlingen met gedragsproblemen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs, dus ook in de les bewegingsonderwijs. De kranten staan er vol van, en de gedachte leeft in de samenleving dat het steeds verergert. In dit topic kijken we vanuit verschillende perspectieven naar dit probleem. Door: Alien Zonnenberg

De laatste decennia is onze samenleving sterk veranderd. We zien daardoor meer kinderen die zich 'anders' gedragen. De leraren zijn daar echter niet op voorbereid. De vraag naar cursussen 'omgaan met conflictgedrag en agressie' binnen het werkveld groeit daardoor. Binnen de opleidingen werd weinig aandacht besteed aan het omgaan met probleemgedrag. Daarnaast zijn de scholen steeds groter geworden en de klassengrootte evenzo. Deze factoren zorgden voor een groter gevoel van onveiligheid.

OCW heeft naar aanleiding van de ernstige geweldsdelicten, waaronder op het Terra-college, de Veiligheidsmonitor ingesteld.

Deze monitor geeft inzicht in de omvang van het probleemgedrag en de ervaren veiligheid op de scholen.

De laatste jaren is een duidelijke visieverandering op gedragsproblemen te constateren en wordt het actieve beleid van OCW zichtbaar en merkbaar. Scholen ontwikkelen nu een betere aanpak van het veiligheidsbeleid en vooral het preventiebeleid, ter voorkoming van conflictgedrag, pesten en intimidatie.

OPZET

Met dit topic willen we u informeren over uw mogelijkheden. Dit doen we aan de hand van enkele vragen. Daarnaast twee voorbeelden van hoe op school kan worden gewerkt.

- Hoe vergroot ik mijn mogelijkheden in het omgaan met leerlingen met gedragsproblemen?
- Hoe kan ik meer greep krijgen op de sociale veiligheid in de groep tijdens de lessen bewegingsonderwijs?
- Hoe kan ik meer greep krijgen op mijn eigen handelen en mijn inzicht vergroten in het omgaan met leerlingen met gedragsproblemen.

Meer inzicht in de problematiek van de leerlingen

Hoe vaak komt probleemgedrag nu echt voor?

Lezen we in 2004/2005 nog in de onderzoeken¹, op initiatief van OCW, dat scholen geen antwoord hebben op de toename van het probleemgedrag. In de 'Veiligheidsmonitor'²

Voortgezet speciaal Onderwijs van 2006', staat dat 90 procent van de leraren en leerlingen, zich veilig voelt op school. De meeste overlast geven drugs, spijbelen en wapens. Het door leerlingen feitelijk ervaren geweld, is het zich slachtoffer voelen van verbaal geweld (15) licht lichamelijk geweld (13,6) en sociaal geweld (10,7). Het personeel voelt zich het meest slachtoffer van verbaal geweld (29,6), materieel geweld (10,7) en sociaal geweld (10,3) en licht lichamelijk geweld. Daarnaast zijn leraren en personeel regelmatig getuige van, met name verbaal geweld, licht lichamelijk geweld en sociaal geweld³. Veiligheidsbeleid en effectiviteit. Belangrijkste conclusie: het samen maken en controleren van afspraken, via de leerlingen zelf, blijkt het meest effectief blijkt te zijn ter voorkoming van geweld.

Poging tot analyse van het probleemgedrag jongeren

Wanneer spreken we van probleemgedrag? In een lezing enige jaren geleden zei Bart Faber⁴: 'Gedrag is pas probleemgedrag wanneer je het als zodanig ervaart en wanneer je geen oplossing weet.' Je zou in die zin ook kunnen spreken van uitdagend gedrag; het is namelijk een uitdaging voor de leraar om er een passend antwoord op te vinden. Of juist, wanneer je geen antwoord weet en vastloopt, een derde erbij te vragen. Bart Faber werkt met videoanalyse bij ernstig probleemgedrag in de zorg. Maar dit principe is natuurlijk ook goed toe te passen in de lessen bewegingsonderwijs. Soms ziet een derde meer aspecten dan je zelf kan overzien in de situatie. Belangrijk is en blijft dat je openstaat voor verandering en begeleiding. Hierover gaat het artikel van Henno Oldenbeuving: 'Bemoei je met je eigen zaken' (zie blz. 10).

Een poging tot definiëring van redenen voor probleemgedrag

Kijkend naar de leerlingen kom ik op de volgende groepen waar de kans op probleemgedrag meer aanwezig is:

- 1 de leerling heeft problemen thuis, in de relationele sfeer
- 2 de leerling heeft problemen met zijn vrienden, conflicten, ruzie
- 3 de leerling heeft problemen digitaal, in de virtuele werkelijkheid (msm/hyves)
- 4 de verschijningsvorm van de leerling
- 5 de leerling heeft problemen met verwerken van gebeurtenissen (verstandelijke beperking, hoogbegaafdheid, emotionele problematiek/pdd-nos, adhd etc).

Deze opsomming is niet dekkend.

Er is een zekere samenhang tussen deze groepen. De eerste drie spreken voor zich. Iedere leraar merkt dat zodra hij zijn leerlingen kent.

De vierde groep wordt zelden besproken. Beter gezegd: wordt meestal genegeerd. Want we willen niet op grond van uiterlijk discrimineren, maar iedereen doet het onbewust dan wel bewust toch. Of...wil bewust niet discrimineren en reageert juist andersom.

Een leerling die er 'anders' uitziet, in de ogen van zijn medeleerlingen, heeft het moeilijker dan iemand die 'past' in de groep⁵. Maar verschijningsvorm is meer: de wijze waarop een leerling zich presenteert, zegt ook iets over de sociale veiligheid die hij ervaart. Dit is, vaak onbewust, zichtbaar voor de medeleerlingen en wordt trouwens in de 'peergroep' elk moment getest. Er is veel onderzoek gedaan naar sociale veiligheid en de gehechtheid (in het gezin) die een kind heeft ervaren. De onderzoeken van Bowlby zijn zeer leesbaar en geven een goed beeld van de invloed van hechten op jonge leeftijd en ervaren veiligheid in relatie met pestgedrag.

Ook over lelijkheid, ingebeelde lelijkheid en mooie mensen is in de psychologie veel onderzoek gedaan. Helaas is het zo dat aan 'mooie' mensen vaak meer goede eigenschappen worden toegedicht dan aan lelijke. Deze onderzoeken gaan dan over sollicitaties. Maar naarmate je mensen leert kennen valt die 'verschijningsvorm' weg en komt het contact voorop te staan.

KVLO-beleid

Voorwaarden scheppen: de KVLO wil zorg dragen voor goede randvoorwaarden zoals klassengrootte en team-/schoolbeleid. Dit kan zij doen door goede voorlichting, contact met scholen en beleidsmakers van OCW. De KVLO ontwikkelt nu een standaard ten aanzien van het 'omgaan met conflictgedrag en agressie'. In het artikel 'KVLO-beleid op omgaan met conflictgedrag' worden deze plannen nader toegelicht.

VOORBEELDEN

Als praktijkvoorbeelden hebben we twee artikelen. Het ene handelt over een programma sport, dienstverlening en veiligheid (SDV) en hoe daarmee op school wordt gewerkt. Het andere artikel, 'Le grande finale', beschrijft een plan van aanpak op vier punten.

Dit kan zo niet

FOTO: HANS DIJKHOFF

Noten

- 1 (artikel Nieuwsbrief OCW 2005/2006)
- 2 Veiligheidsmonitor zie website [www.veiligheidsmonitor 2006 OCW](http://www.veiligheidsmonitor2006.ocw.nl). zie www.veiligheidvo.nl
- 3 Ook is onderzocht waar het geweld zich voordoet en hoe vaak zich dit voordoet. Tevens is onderzocht welke personen slachtoffer dan wel dader zijn en in welke combinatie, met vervolgens de vraag of die combinatie slachtoffer - dader iedere keer dezelfde was. Tenslotte heeft men gevraagd naar hoe het geweld heeft plaatsgevonden. Van persoon tot persoon, via internet en pc op school, of internet en pc thuis, of via een mobieltje. Tenslotte werd de reden gevraagd naar het 'waarom' van het geweld. Iedere keer werd gevraagd naar de melding van het geweld en bij wie dit is gemeld en wat daarvan het effect is geweest. (U kunt de cijfers nalezen op www.veiligheidvo.nl)
- 4 Website KVLO lezing 'omgaan met gedragsproblemen. www.kvlo.nl/onderwijs/praktijkonderwijs
- 5 Zie voor Trends: *De 'Emocode'* (2006) Pearson Education, Amsterdam van Susanne Piët.

Correspondentie: onderwijsvo@kvlo.nl

ADVERTENTIE

www.entre-prises.nl

Grootste leverancier van klimwanden en klimgrepen wereldwijd

Speciaal assortiment voor scholen

ENTRE PRISES
Climbing Walls

T

INTERVIEW NETWERK TWENTE PRAKTIJKONDERWIJS

Voor het topic 'Omgaan met leerlingen met gedragsproblemen' reis ik op uitnodiging van netwerk Twente naar Hengelo en wordt op de koffie verwelkomd door de docenten bewegingsonderwijs van het OSG Hengelo, het Carmelcollege Oldenzaal, het Stedelijk Lyceum Enschede, Erasmus College Almelo en CSG Reggesteyn uit Rijssen. Allen gespecialiseerd in omgaan met leerlingen in het praktijkonderwijs.

Door: Alien Zonnenberg

Van te voren dacht ik dat het juist deze groep leerlingen is waar je gedragsproblemen verwacht. Het gesprek brengt een veel genuanceerder beeld.

Aan de telefoon vertelde Jan Bossewinkel, coördinator van Netwerk Twente, dat de afgelopen 20 jaar veel is veranderd in het PrO. Waren het eerst de minder mondige leerlingen, die begeleiding nodig hadden, nu is er sprake van een zeer grote diversiteit. In een groep zitten de schuchtere, zwakke bewegers samen met motorisch sterke bewegers en ook nog verbaal dominante, kortom die met een grote mond. De zwakke bewegers kunnen overeenkomen met leerlingen uit het ZMLK.

Ze komen uit eenoudergezinnen, of gezinnen waar alcoholmisbruik, mishandeling en/of emotionele verwaarlozing een rol spelen. Maar er zijn ook kinderen die ouders hebben die zelf moeilijk lerend zijn. Het is, vooral bij deze laatste groep, wel duidelijk merkbaar wanneer een leerling thuis gesteund wordt, dat het gauw een goede plek weet te vinden, beamen alle collega's.

GERICHT OP INDIVIDU

De opbouw van de les bewegingsonderwijs, bij Niels Lansink, is helemaal gericht op het individuele kind. Hij werkt met stations, waar groepjes leerlingen bezig zijn. Centraal staat wat iedere leerling wil, ze mogen zelf kiezen wat ze willen doen, binnen het thema van die les. Voor Niels is het belangrijkste doel dat leerlingen kunnen samenwerken. Pas als dat loopt kun je werken aan motorische doelen. Een goede groep komt zelfs toe aan een spel als softbal, maar dit staat of valt met de sociale opbouw. De school doet veel aan naschoolse activiteiten. De gedragspro-

blemen die het netwerk benoemt zijn onder andere het niet tegen je verlies kunnen. 'Ik ben niet uit', bij een tikspel, kan enorm hoog oplopen in een welles-nietes woordenspel. Wanneer je als leraar de welles-nietes strijd aangaat, kom je op een doodlopend pad. Het werkt als een katalysator, waardoor een leerling soms vloekend en tierend de klas uit kan lopen. Van belang is om leerlingen ruimte te geven, een opening bieden zodat ze zonder gezichtsverlies iets nieuws kunnen proberen.

Roy *, een leerling PrO uit het derde leerjaar, is aan het springen op de trampoline op een schuin verhoogd vlak vanaf het wandrek. Opeens valt zijn blik op Anton, een medeleerling. Bij eerste aanblik begint Roy enorm te schelden. Net op dat moment loopt de nieuwe stagiair tussen beide leerlingen in, de stagiair denkt logischerwijs dat de scheldpartij voor hem is bestemd. Vanzelfsprekend probeert de stagiair Roy aan te spreken op zijn gedrag. 'Zo gaan we niet met elkaar om'. Roy begint aardig uit zijn dak te gaan. 'Rot op ik heb het niet tegen jou'. De stagiair probeert opnieuw het gedrag van Roy te corrigeren. Dit loopt van kwaad tot erger, totdat de docent ingrijpt en de situatie duidelijk maakt.

EEN DING TEGELIJK

Niels legt uit dat het een tijdje duurt voordat een stagiair door heeft waar leerlingen PrO mee bezig zijn. Ze kunnen meestal niet meer dan één ding tegelijk behappen en blijven daar in conflictsituaties aan vastklampen. Hoe hoger de druk, des te vasthoudender de leerling wordt. De kunst van het lesgeven op maat is, voor iedere leerling continue een veilige situatie te creëren. Dit, terwijl de verschillen tussen leerlingen enorm zijn. Dat is de uitdaging. Dit betekent dat naarmate je een goed contact met iedere leerling opbouwt, je ook precies weet wanneer je invoelend, meegaand of juist streng en directief moet zijn. Het is van belang om vooral te voorkomen dat je een doodlopende weg inslaat! De strijd van 'welles-nietes' zien te voorkomen, en iedere keer opnieuw te zoeken naar 'vrije doorgangen' die ruimte geven (win-win situatie). Je moet als leraar het respect van de leerlingen verdienen door het contact aan te gaan, pas dan zullen ze wat voor je doen!

Zia heeft weer zijn kleding niet bij zich. De regel is dat de leerlingen dan moeten nablijven. Maar de reden voor het niet meenemen is belangrijk. Je moet weten waar de leerling vandaan komt. Wat moet je als dertienjarige wanneer je ouders geen geld hebben voor nieuwe schoenen. Zia schaamt zich daarvoor. Dat moet je weten om een groepsconflict te voorkomen, want bijvoorbeeld het pestgedrag, zal zeker niet van de lucht zijn. Want de regel is dat je moet nablijven. De leraar moet aanvoelen en aangeven dat de fout niet bij Zia ligt.

Iedere les opnieuw moet je de voorwaarden scheppen en een goede en veilige situatie creëren. Met een afweging van ieders belang, dat vaak tegenstrijdig is. Elk kind heeft zijn eigen bijzondere verhaal, vandaar dat het zinvol is om te weten wat de achtergronden zijn. De kunst is om te leren kijken naar wat ieder kind goed kan of wil. De reden te achterhalen waarom een kind agressief wordt; die reden ligt vaak buiten de school. Bijvoorbeeld als er 's ochtends ruzie is geweest, of steeds vaker voorkomend, internet pestgedrag en msn-terreur, noem maar op. Voor deze groep leerlingen heeft dat een veel grotere impact. Ze zijn dan enorm van slag en twijfelen aan hun eigenwaarde. Of, en dat is wellicht erger; ze twijfelen niet maar weten zeker dat ze niets waard zijn. Deze groep leerlingen heeft grote moeite met relativeren. Zijn gauw van hun stuk te halen en daarmee erg kwetsbaar.

Een leerling met PDD-NOS moet nablijven. De leraar en de nablijver voeren een gezellig gesprekje en na tien minuten gaat de jongen goedgemutst naar huis. Een half uur later belt de vader onthutst naar de leraar; 'Wat heb je met mijn zoon gedaan?! Het blijkt dat de jongen op weg naar huis in volle vaart tegen een auto is gereden. Want het nablijven is anders dan anders, dan klopt de tijd niet meer. Het patroon is zoek. De leraar zegt dat hij dit achteraf had kunnen voorzien. Deze leerling voelt zich veilig bij een vast patroon en een inbreuk daarop moet worden hersteld. Dus gaat hij zo hard racen dat de tijd wordt ingehaald en rijdt zonder uit te kijken terug naar huis. Tja... en die auto staat daar nooit op dat tijdstip, maar het moment was verschoven.

PROBLEMEN OPLOSSEN

In dit onderwijs ben je voortdurend problemen aan het oplossen; steeds maar weer de veilige voorwaarden scheppen, want die zijn er niet vanzelf. Een spel met een rode bal, is totaal anders dan met een witte bal. Wat als een groep leerlingen eerst tien minuten naar een gymzaal moet lopen. Dat is voor de doelgroep een hele opgave, door de prikkels die ze onderweg hebben opgedaan. Aan het einde van dit gesprek, vraag ik waar de groep collega's LO nou het meeste moeite mee heeft. Is er sprake van probleemgedrag, in die zin dat het voor hen een probleem vormt? Het blijkt dat ze hebben geleerd om heel inventief in te spelen op ieder kind én dat, wanneer je daar gevoel voor hebt, en het gaat goed, het heel

veel voldoening geeft. Maar de echte problemen, zoals slaan-de ruzie en uit de hand lopende conflicten komen ook voor. Meestal worden die in de hand gewerkt door externe factoren. Ruzie thuis, conflicten ergens anders en...de ouders. Zo nu en dan komt er een boze, of zelfs gewelddadige ouder de school bezoeken..

Maar ook dat aspect, de ouders en de thuissituatie heeft twee kanten.

Na een werkweek met school staat Johan te wachten op zijn ouders op het schoolplein. Het is twee uur. Het wordt drie uur, vier uur, maar geen ouders. De mentor neemt hem dan maar mee in zijn auto en brengt hem thuis. Eigenlijk aardig boos loopt de mentor mee naar binnen en in de tuin treffen ze de vader van Johan. Languit in de tuin-stoel, met een biertje en sigaartje in de hand. En.....vader zegt: (grote vloek).....'Is tie nu alweer thuis?

Als opvoeder denk je dan...wat is dit nu weer? Maar van de andere kant bekeken: die vader had ook de week van zijn leven. Een weekje rust, waar die van kon genieten. Een weekje zonder herrie, ruzie, zorgen.

WAARDEVOL

Voor mij was dit een waardevolle bijeenkomst om wat meer zicht op het praktijkonderwijs en op de kunst van het lesgeven in dit onderwijs te krijgen. Want het lijkt wel op jongleren met vijf ballen tegelijk. Het duurt even voor je het kan en toch gaat het weleens mis. Maar wat mij het meeste aansprak was de betrokkenheid van dit netwerk met deze groep leerlingen en ook met de ouders. Ik kon duidelijk merken dat ze het vak koesterden en vooral gezamenlijk op zoek zijn naar kwaliteit van bewegen en gedragsbeïnvloeding.

De echte problemen die zij ervaren staan meer op het gebied van de randvoorwaarden. De groepsgrootte, die soms boven de veertien leerlingen uitstijgt. Maar ook de dislocatie van de gymzaal waardoor leerlingen zelfstandig moeten wandelen. Juist daar gaat het mis, want die zelfstandigheid kunnen deze leerlingen, zoals uit de verhalen blijkt, niet aan. En als laatste, moet ik, zeker na dit gesprek, toegeven dat het nogal vreemd is dat de beloning voor lesgeven binnen dit type onderwijs minder is dan in bijvoorbeeld een havo/vwo-bovenbouw. Het blijft een vreemd beloningssysteem, waar wij met zijn allen van zeggen dat het niet klopt. Wellicht zal hier de komende jaren verandering in gaan komen.

Met dank aan Jan Bossewinkel, Mark van Es, Koen Kockmann, Wim Wessels, Niels Lansink en Marian de Boer

Noten

* een gefingeerde naam

Correspondentie: onderwijsvo@kvto.nl

T

'BEMOEI JE MET JE EIGEN ZAKEN!'

Anders kijken naar lastig gedrag

In de lerarenkamer bespreken mijn collega's een 'gedraglastige' jongere. Ik herken de klachten van mijn collega's niet echt. Ik heb geen problemen met deze Pieter. Deze beschrijving is voor docenten LO herkenbaar. In dit artikel een pleidooi om anders te kijken naar 'beweeglijke' leerlingen'. Door: Henno Oldenbeuving

Docenten die lesgeven in een theorievak hebben een andere kijk. Dat wordt duidelijk als ik word afgescheept met het excuus dat er in het gymlokaal natuurlijk andere wetten gelden. Daar mogen, nee moeten, de leerlingen tenslotte bewegen. Dat is niet vergelijkbaar met het lastige beweeglijke gedrag in het klaslokaal. Ik ben het hier natuurlijk niet mee eens, maar blijf achter in verwondering. Deze jongen lastig? Ik vind hele andere leerlingen veel lastiger.

Dit was zo'n tien jaar terug. In het begin van mijn tijd als docent bewegingsonderwijs. En vanaf toen is dit verschijnsel me blijven boeien. Wat of wie is nou eigenlijk de gedragslastige jongere?

ALLE JONGENS ZIJN LASTIG

Het lijkt tegenwoordig of bijna iedere jongere gedragslastig is. En is er een beeld ontstaan dat het huidige gedrag van jongeren veel extremer is dan vroeger. Wat fijn toch dat we nu een compleet vocabulaire hebben waarmee we deze leerlingen kunnen bestempelen: scholen zitten vol met adhd'ers, autisten, lwo's of andere rugzakdragers. Met deze termen is het in ieder geval net alsof we er grip op hebben.

Maar goed, voor wie is het gedrag van deze leerlingen nou eigenlijk lastig? Neem nou Daniël (14).

Toen ik hem les gaf, presteerde hij het om elke dag minstens een half uur te laat te komen. Als ik hem, eerst vriendelijk, maar steeds dwingend vroeg naar een reden, kon ik op een grote mond rekenen. Ofwel: 'Bemoei je met je eigen zaken'. Dit hield erg lang aan. Gek werd ik van hem. Hij verstoorde zowel de lessen als mijzelf.

Maar na een tijdelijke schorsing van school leerde ik hoe ver je er naast kunt zitten. Het lastige gedrag van Daniël bleek juist ingegeven door behulpzaamheid en trouw. Zijn moeder was ernstig ziek en Daniël bracht zijn kleine zusje iedere dag naar school. Ik kon mezelf wel voor de kop slaan. Ik had mezelf volledig laten frustreren door deze jongen. Maar erger nog: ik had geen echte aandacht voor hem gehad. Ik hoop dat hij mijn gedrag snel vergeten is.

LASTIG VOOR WIE?

Het gedrag van de jongere is meestal vooral lastig voor de jongere zélf. Zijn schoolloopbaan verloopt stroever of rottiger dan bij een 'normale' leerling. Hij werpt met zijn gedrag grenzen op die zijn mogelijkheden beperken. En hij is degene die misschien zijn sociale omgeving teleurstelt.

Of is het vooral de docent die de jongere als last ervaart, zoals ik bij Daniël? Als je de term 'gedraglastig' zo interpreteert, dan zegt dit woord eigenlijk vooral iets over het gedrag van de docent. Namelijk dat deze zijn gedrag voor de klas laat leiden door de leerling. Waarmee je eigenlijk zegt dat de docent de touwtjes niet meer in handen heeft.

Wat is er voor nodig om gedragslastige jongeren niet meer als zodanig te ervaren? Misschien helpt het als we eerst van die nare term af zijn.

Ik spreek zelf liever van ingewikkeld gedrag. Ingewikkeld omdat je wel degelijk in handelingsverlegenheid wordt gebracht. Ingewikkeld, omdat het bij iets ingewikkelds logisch is dat je het antwoord niet meteen klaar hebt. En ingewikkeld, omdat ingewikkelde zaken uitdagend zijn in plaats van vervelend.

OPEN INSTELLING

Ingewikkeld gedrag roept om een leerbare, open en nieuwsgierige houding van de docent: feedback durven vragen aan collega's, terug willen kijken op eigen gedrag en daadwerkelijke interesse hebben in de achtergrond van de jongere. Dit alles vergt niet alleen behoorlijk wat van de docent, maar ook van de school. Jezelf kwetsbaar opstellen, je eigen gedrag bespreekbaar maken lukt natuurlijk alleen in een veilige omgeving. Ik

FOTO: HANS DIJKHOFF

Alle leerlingen krijgen een hand

gun alle leraren een schoolcultuur waar je zonder schaamte je collega's om hulp kunt vragen. Uit ervaring weet ik jammer genoeg dat deze cultuur niet altijd vanzelfsprekend is. Een open instelling dus van zowel docent als school. Daarnaast doe ik hier graag een warm pleidooi voor het belang van pedagogisch vakmanschap. We zijn allemaal sterk geschoold in onze didactische vaardigheden. Maar hoe zit het met onze pedagogische kwaliteiten? Hebben we voldoende in

onze mars om de jongere echt te zien? Staan we voldoende open om echt contact te maken met de leerling. Een jongere is ook maar een mens. Een mens die gezien wil worden, een mens die serieus genomen wil worden. Dit maakt ons werk interessant, maar ook tja, ingewikkeld. Want iedere situatie is in principe anders en nooit terugkerend. Iedere dag is nieuw, iedere leerling is anders. Wat bij de ene jongere werkt, lukt niet bij een andere. En net als je denkt het onder de knie te hebben, komt er toch weer één je gymlokaal in waarvan je denkt 'pfff, die is lastig!'. En dat maakt dat we een prachtig vak uitoefenen.

Boektip

De pit van pedagogisch vakmanschap
– Johan Hamstra. Publicatie met DVD

'Ik heb nu veel beter door wat er eigenlijk onderhuids in zo'n klas gebeurt en hoe ik dat kan beïnvloeden'

Henno Oldenbeuving is trainer/consultant bij het APS

Correspondentie: H.Oldenbeuving@aps.nl

R ► AFDELINGEN

HAARLEM

Beginners en herhalingscursus EHBO

Datum: 15 november

Tijd: 9.00 tot 16.00 uur

Plaats: LJC2 Individueel, Spijkerboorpad 4, Haarlem

Info: miekebrakenhoff@kvlohaarlem.nl

IJSSELSTREEK

Skateclinic

Datum: 8 november

Tijd: 9.15 uur

Plaats: Calo te Zwolle

Info: ellen@kvlo-ijsselstreek.nl

SUYDENVELT EN DRENTHE

Studiedag 'Vakmanschap is meesterschap'

Datum: 21 november

Tijd: 14.00 tot 21.00 uur

Plaats: Meppel

Info: eggen.kp@hsdrenthe.nl en/of Gerne@home.nl

R ► AGENDA

SportDrenthe 40 jaar

Manifestatie met een sportcongres, deelsymposia en een sportmarkt

Datum: 7 november

Tijd: 9.30 tot 17.15 uur

Plaats: Sport- en evenementencentrum De Smelt te Assen

Info: Siglinde Schäfer, tel.: 030 602 8095,
e-mail: conferences@arko.nl

7^e Groningen Sport Medicine Symposium 2009

'The Young and Adolescent Athlete'

Datum: 23 januari 2009

Tijd: 9.30 tot 16.30 uur

Plaats: Universitair Medisch Centrum Groningen

Info: www.wenckebachinstituut.nl

T

MODULE AGRESSIE IN HET VMBO (SDV) 2008-2009

Leerlingen in het vmbo die de opleiding Sport, Dienstverlening & Veiligheid volgen (SDV), worden voorbereid op en maken kennis met geüniformeerde beroepen. Denk aan beroepsgroepen als de marechaussee, politie, douane, brandweer en beveiliging. De agressie tegen deze dienstverlenende en handhavende diensten neemt steeds meer toe. Spreken we van een onomkeerbare trend? Door: Mark van Dieren

Hieronder een korte opsomming van feiten (recent in het nieuws) met betrekking tot agressief gedrag tegen geüniformeerde dienstverleners en het meest recente beleid van de overheid.

- De overheid trok in 2007 6,5 miljoen euro uit om agressie in 2011 met vijftien procent te doen afnemen (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2006).
- Een eenvoudige berekening wijst uit dat ziekmakende agressie tegen ambtenaren en gevaar op het werk tot 12,5 miljard euro aan schadeclaims per jaar zou kunnen oplopen (Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden, mei 2007).
- Er is sprake van toenemend geweld tegen de politie op het platteland (onderzoek in opdracht van Ministerie van Binnenlandse Zaken, augustus 2007).
- Overheidspersoneel krijgt steeds vaker te maken met agressie en geweld.

- Politie en ambulancepersoneel agressief belaagd (dagbladen, juni 2008).
- Boswachters gaan op anti-agressie cursus (Staatsbosbeheer, juli 2008).
- Agressie en geweld tegen cipiers in gevangenissen neemt toe (Algemeen Dagblad, augustus 2008).
- De Nederlandse Spoorwegen reduceert zijn personeel en de agressie tegen treinconducteurs neemt toe (Telegraaf, augustus 2008).
- Ambulancepersoneel wederom bedreigd in Gouda (dagbladen, september 2008).

AGRESSIETRaining IN DE OPLEIDING SDV

Diverse scholen maken reeds gebruik van de module agressie binnen Sport, Dienstverlening & Veiligheid. De school kan hierbij zelf een keuze maken uit zes thema's ten aanzien van agressie. Te weten oorzaken, wetgeving, communicatie, fysieke weerbaarheid, beroepsvaardigheden en rollenspel in combinatie met angst adrenaline stress training (FAST). Theorie kan eenvoudig worden geïntegreerd in de praktijklessen in de sportzaal. Deze lessen kunnen ook apart in een klaslokaal worden gegeven. De module agressie binnen Sport Dienstverlening & Veiligheid

AGRESSIE TEGEN DIENSTVERLENERS NEEMT TOE

- Een kwart van hen wordt geconfronteerd met fysiek geweld en bijna tweederde met een agressieve benadering (oktober 2007).
- Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem (GIR) en een Arbocatalogus over de aanpak van geweld moeten de toenemende agressie tegen ambtenaren aan banden leggen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, mei 2008).

bestaat uit vier tot tien dagdelen van vaak (dubbele) blokken afhankelijk van de keuzes van de school. De evaluaties van het programma onder de docenten zijn zeer positief. Hieronder volgt een beschrijving van de onderdelen binnen de module agressie.

AANBOD MODULE AGRESSIE

Docenten LO spelen een prominente uitvoerende en coördinerende rol binnen de opleiding Sport, Dienstverlening &

Veiligheid. Gezien de toename van geweld in de beroepsgroepen waar deze opleiding voor opleidt is enig inzicht en vaardigheid gewenst op het gebied van:

- 1 oorzaken van agressie
- 2 wetgeving & geweld
- 3 communicatie (mentaal)
- 4 fysieke weerbaarheid
- 5 beroepsvaardigheden
- 6 rollenspel in combinatie met angst, adrenaline en stress training (FAST).

In de module agressie wordt in samenwerking met secties LO de leerlingen een pakket van zes oriënterende thema's aangeboden.

OOZAKEN VAN AGRESSIE

'Mensen worden mondiger' is een veel gebruikt argument om agressie te verklaren.

Of zoals sommige leerlingen zeggen: 'Men gedraagt zich gewoon erg asociaal.'

Leerlingen willen we bij aanvang van de module agressie een eenvoudige indeling van de oorzaken van agressie meegeven. We gebruiken dus *geen* ingewikkelde indeling zoals de in de psychiatrie gehanteerde DSM IV waarbij psychiatrische stoornissen, persoonlijkheidsstoornissen, lichamelijke aandoeningen, psychosociale omgevingsfactoren en algemene factoren in relatie tot agressie uitgebreid behandeld worden.

Binnen het vmbo gebruiken we een versimpelde indeling van de oorzaken van agressie met veel levendige praktijkvoorbeelden. Agressie kan zijn aangeboren, aangeleerd, verkregen of uit een combinatie van verschillende factoren zijn ontstaan:

- 1 erfelijkheid
- 2 omgevingsinvloeden
- 3 ziektebeeld of stoornis
- 4 frustratie, angst en/of gebrek aan sociale vaardigheden.

Ons uitgangspunt is hierbij: agressie is een interactieve situatie waarin meerdere factoren een rol spelen.

Agressie door omgevingsfactoren

'Henk is opgegroeid in een zeer antisociaal milieu. Hij heeft het inbrekersvak van zijn vader en broer al op jonge leeftijd geleerd. Geweld wordt hierbij, indien noodzakelijk, niet achterwege gelaten. Henk komt hierdoor veel in aanraking met de politie.

Door externe omgevingsfactoren (een huwelijk met een sociale vrouw) leert Henk dit negatieve gedrag op latere leeftijd grotendeels weer af.'

WETGEVING & GEWELD

De leerlingen krijgen eenvoudige uitleg over geweld en wetgeving. Enkele belangrijke artikelen uit het Wetboek van Strafrecht, Strafvordering en de Politiewet. Deze wetsteksten worden globaal behandeld aan de hand van voorbeelden uit de praktijk. Artikelen over ontoerekeningsvatbaarheid, over-

macht, noodweer, noodweerexces en wettelijk voorschrift uit het Wetboek van Strafrecht worden op zeer speelse en aansprekende wijze aangeboden.

De leerlingen krijgen na afloop van enkele sessies een gecombineerde toets over wetgeving en communicatievaardigheden ten aanzien van agressie.

Vraag aan leerlingen: 'Welke bevoegdheden heeft een politiemans?'

Een opsporingsambtenaar mag (binnen de 'spelregels') geweld gebruiken als hij zijn doel niet op een andere wijze kan bereiken.

Een opsporingsambtenaar mag (binnen de 'spelregels') onderzoek verrichten om achter bepaalde strafbare feiten te komen.

Een opsporingsambtenaar mag (binnen de 'spelregels') een persoon of verdachte aan zijn kleding of lichaam onderzoeken (fouilleren).

Een opsporingsambtenaar mag (binnen de 'spelregels') een persoon of verdachte bijvoorbeeld naar zijn identiteitspapieren vragen (staande houden).

Hij heeft dus eenvoudig gezegd vier bevoegdheden: een geweldsbevoegdheid, een opsporingsbevoegdheid, een fouilleringsbevoegdheid en een controlebevoegdheid.

AGRESSIE & COMMUNICATIE

Een optimaal aanbod voor de leerlingen bestaat uit gesprekstechnieken (als basis), ombuigtechnieken bij agressief gedrag, Rationeel Emotieve Training (RET) en inzicht in verschillende culturen. Niet elke school heeft echter ruimte om aan alle onderdelen invulling te geven.

Uit recent onderzoek (Politiewetenschap, 2007) blijkt dat de methodiek om agressie aan te pakken de laatste jaren varieert. De kern van de meest recente agressiemethodiek voor geüniformeerde beroepen kan worden samengevat in FORCE IT. Elke letter staat voor een specifieke kernwaarde.

- F= Flexibel zijn
- O= Openstaan voor anderen (bijvoorbeeld een betrokkene of verdachte persoon)
- R = Respect opbrengen
- C = Cultureel inlevingsvermogen
- E = Emoties onder controle houden
- I = Initiatief nemen en houden
- T= Toevertrouwen (met open, frisse blik een volgende ontmoeting aangaan).

Een mix van vier factoren

Deze praktische methodiek komt voort uit onderzoek gedaan in 2007 bij diverse politiekorpsen in Nederland.

Het verzorgen van een training Algemene Sociale

Vaardigheden is bij veel docenten bekend. Dit vormt de basis van de module 'Agressie binnen SD&V' om daarna specifiek in te gaan op ombuigtechnieken bij agressie.

Het onder controle houden van emoties is van wezenlijk belang bij agressie. Een emotioneel persoon is niet rustig en

kan in het 'heetst van de strijd' geen neutrale waarnemer zijn. Door de basisprincipes van de Rationele Emotieve Therapie of Training (RET) leren leerlingen op een speelse manier zaken te herkadern of in een ander perspectief te plaatsen. Het verschil tussen burgercultuur en straatcultuur wordt ook beknopt behandeld. Van groot belang is hierbij de taal van de leerlingen te spreken en een concrete brug te slaan door aansprekende voorbeelden.

Mieke Euser en Daan Pesch, docenten LO en SDV, Panta Rhei Amstelveen:
*'De module Agressie hebben we al vier jaar, met succes, in ons programma.
 De instructeurs werken bij de politie, marechaussee, douane en beveiliging en zijn dus 'echt'. De lessen zijn intensief en de leerlingen vinden het erg leuk en leerzaam.'*

Agressietraining

De leerlingen worden getraind op het leren ombuigen van agressie (ombuigtechnieken). Er wordt hierbij onderscheid gemaakt in drie soorten gedrag (van de agressor).

Soort gedrag	Naar wie?	Voorbeeld
A-gedrag	agressie naar zichzelf gericht	Klagen, zeuren,
B-gedrag	agressie naar de organisatie gericht	Kritiek op de regels
C-gedrag	agressie naar de persoon zelf gericht	Schelden

Tabel 1 soorten gedrag

Deze tabel is later (voor bijvoorbeeld vmbo niveau vier) uit te bouwen naar drie intensiteitsniveaus voor de agressor. De leerling krijgt eenvoudige, oplossingsgerichte handvatten.

Onder controle

FOTO: MARK VAN DIJEN

FYSIEKE WEERBAARHEID

De leerlingen leren hierbij basisvaardigheden uit de elementaire zelfverdediging. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt met trappen, stoten, weren, blokkeren en ontwijken. De verantwoording vindt plaats in het kader van het recht op zelfbescherming (noodweer). Er wordt hierbij tevens een vertaalslag gemaakt naar fysiek handelen in stressvolle omstandigheden waarbij de adrenaline een rol speelt en de fijne motoriek afneemt.

Wanneer deze trainingsvormen goed lopen, kan de docent differentiëren naar kleine casuïstiekvormen.

BEROEPSVAARDIGHEDEN BIJ GEÛNIFORMEERDE BEROEPEN

De leerlingen krijgen inzicht in gevaarsbeheersing voor geüniformeerde beroepen. Onderwerpen zijn:

- het aanspreken van een verdachte (persoon)
- het tactisch leren opstellen in tweetallen
- het aanleren van opbreng- en verplaatsingstechnieken
- uitleg over de praktijk van de diverse bevoegdheden van opsporingsambtenaren gezien door de ogen van geüniformeerde beroepen zoals de douane, politie en marechaussee
- de link met wetgeving tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

Fysiek optreden bij agressieve verdachten moet gezien worden als uiterste middel.

Dit geschiedt enkel als het doel niet op een andere, minder ingrijpende wijze kan worden bereikt. De termen proportioneel en subsidiair zijn van wezenlijk belang.

Jan Piet Luijckx, docent LO, coördinator SDV, SG Tabor Hoorn:
Leerlingen van onze school krijgen door de cursus meer inzicht in het gedrag van de politie. Doortastend optreden en een juist inschatten van de situatie. De leerlingen leren duidelijk door een andere bril kijken en krijgen nieuwe inzichten over agressie en het hanteren ervan. Er komen soms grote vraagtekens op hun gezichten en dat is een goede stap om te praten, te leren en te doen.

ANGST ADRENALINE STRESS TRAINING

Training met acteurs

Tijdens de opleiding krijgen de leerlingen de mogelijkheid om te oefenen met acteurs of medeleerlingen. Het accent ligt op het toepassen van communicatieve vaardigheden in lastige situaties met acteurs.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van casuïstiek om leerlingen zich te laten verplaatsen in situaties van geüniformeerde dienstverleners:

- het aanspreken van een verdacht persoon door een beveiliging op een bedrijventerrein
- het aanhouden van een verdachte wegens winkeldiefstal
- het fouilleren van een reiziger op een luchthaven
- het laten blazen van een verkeersdeelnemer bij een alcoholcontrole
- het controleren van de vrachtwagen van een vrachtwagenchauffeur op smokkelwaar.

Fear (angst) Adrenaline Stress Training

Fear Adrenaline Stress Training (FAST) is tijdens deze module een effectieve en leuke afsluiting waarin alle aangeleerde vaardigheden toegepast moeten worden.

FAST is een groot succes in en uit Amerika. Het is een trainingsvorm waarbij de leerling zichzelf onder (zeer) realistische omstandigheden in meerdere situaties verbaal, non-verbaal en fysiek moet verdedigen tegen één of meerdere aanvallers. De agressoren dragen hierbij een speciaal pak; genaamd de 'bulletmansuite'.

Door de groepstraining en speciale 'drills' is elke casus leerzaam voor de deelnemers. De leerling wordt, door de bewust gekozen methodiek, bij alle oefeningen intens betrokken, ongeacht of de leerling wel of niet zelf moet 'acteren'. De training kan tegelijkertijd plaatsvinden met twintig, dertig of zelfs veertig leerlingen. Differentiatie in de oefenstof tussen bijvoorbeeld een angstige of stoere leerling is goed realiseerbaar. Door de verschillende mogelijkheden en de factor stress is deze training zeer compleet en realistisch. Voor de 'doeners' (wat vaak het geval is bij vmbo-leerlingen) is FAST een geweldige mentale en fysieke uitdaging. In 2006 is dit systeem verkozen tot het beste weerbaarheidsprogramma in Amerika.

Ivy van Hagen, docente LO, coördinatrice SDV, Da Vinci College Leiden:

De training maakt leerlingen bewust van de verschillende soorten agressie waar zij later in het werkveld mee te maken kunnen krijgen. In de praktijklessen leren de leerlingen hoe ze daar het beste mee om kunnen gaan. Tijdens de laatste en afsluitende praktijkles worden de leerlingen in bedreigende situaties gebracht waar zij - onder intensieve begeleiding - op gepaste wijze moeten reageren. Vooral deze laatste les is er één die de leerlingen niet zo snel zullen vergeten!

Over de auteur

Mark van Dieren is in 1995 afgestudeerd aan de ALO te Amsterdam en is werkzaam als docent gevaarsbeheersing bij het Korps Landelijke Politiediensten. Hij is ook docent aan de Hogeschool van Amsterdam, heeft samen met Jan Sleijfer en Sandy Spil de Engelstalige minor 'The art of aggressionmanagement' voor HBO-studenten opgezet en is cursusdocent agressiemanagement, zelfverdediging en weerbaarheid voor diverse doelgroepen (Expertisecentrum Sport & Gezondheid). Daarnaast is hij eigenaar van een trainings- en adviesbureau.

Groep SDV van het Da Vinci College

Literatuur

- Dieren, M. van (2002), 'Module agressie, SDV', ontwikkeld voor het APS
Kaldenbach (2004), *Respect*
Koning & Meurs (2006), *Agressiemanagement*
Politiewetenschap (2007) 'Conflict op straat: strijden of mijden?'
Dieren, M. van (2008), Reader weerbaarheid & zelfverdediging – Expertisecentrum Sport & Gezondheid (HvA).

Met medewerking van:

Mieke Euser, Daan Pesch (Panta Rhei Amstelveen), Jan Piet Luijckx (SG Tabor Hoorn), Ivy van Hagen (Da Vinci College Leiden), Wouter Duba en Merijn Dam (React Advies & Training)

Leerlingen oefenen op het Da Vinci College

Correspondentie: info@agressiehantering.com

T

WORTELS EN VLEUGELS

Elke les lichamelijke opvoeding kan een stap of sprong voorwaarts zijn voor de lichamelijke ontwikkeling van een kind. Maar wat is een stap voorwaarts? In elk geval moet je weten waar de afzet begint en waar je heen gaat. In dit artikel een invulling volgens het Platform Jongens in Balans.

Door: Peter Velseboer en John de Haas

De invulling van de afzet kunnen we op meta-niveau trekken met de begrippen 'wortels en vleugels'. Onder wortels verstaan we: voldoen de basis in de vorm van waarden en normen, grenzen, traditie, religie, rituelen en overtuigingen. Onder vleugels verstaan we: perspectief in de vorm van wensen, dromen, doelen, kansen, verlangens en idealen.

Het wortels en vleugels-concept is een van de bouwstenen van het Platform Jongens in Balans. Een samenwerkingsverband van mannen met:

- enerzijds ruime expertise in het begeleiden van jongens op hun weg naar volwassenheid
- anderzijds een niet aflatende fascinatie om samen met anderen op dit gebied nieuwe inspirerende visies, bruikbare inzichten en succesvolle praktijken te ontdekken en te ontwikkelen.

- met volwassenen die daadwerkelijk bereid zijn om een appèl te doen op de energie, intelligentie, ondernemingszin en creativiteit van jongens.

Het platform beoogt constructieve manieren van werken met opgroeiende jongens op velerlei wijzen te stimuleren.

Diversiteit in verbondenheid, een waardevolle bijdrage mogen leveren aan de samenleving, respect, ontvankelijkheid én daadkracht zijn voor ons belangrijke aandachtspunten.

Als wortels en vleugels in balans zijn is er bij jongens realiteitsbesef! Realiteitsbesef is nodig om je optimaal en weerbaar te kunnen ontwikkelen tot waardevol mens.

WORTELKANT

Vroeger werd je leven voornamelijk bepaald door je wortels. Je afkomst, religie en geboorteplaats bepaalden voor het grootste deel je toekomstige beroep, partnerkeuze, etc. Of je nu uit een streng gereformeerd Veluws landarbeidersmilieu of uit de Marokkaanse stadselite kwam: voor jou en je kinderen stond de toekomst al grotendeels vast. Je zou je blijven verbinden

Ouders, leraren en begeleiders van jongens zouden hen twee blijvende erfstukken mee moeten geven: wortels ... en vleugels!

DOEL

Het Platform Jongens in Balans beoogt inspirerende visies, bruikbare inzichten en succesvolle praktijken te ontdekken, te ontwikkelen en te delen met een ieder die de taak heeft jongens te begeleiden op weg naar volwassenheid.

Centraal staat de oriëntatie op de wensen, de kwaliteiten en de ontwikkelingsopgaven van jongens.

Ruimte om te groeien, dus:

- mét grenzen
- mét inhoud
- mét volwassenen die beseffen dat de wereld jongens nodig heeft

met mensen met dezelfde wortels. We leven momenteel in een tijd waarin er heel veel mogelijk is aan de 'vleugelkant'. Alles wat je diep in je hart wilt is mogelijk en we zien steeds meer jongeren zich verbinden met andere jongeren die overeenkomstige vleugels hebben. Op de faculteiten vindt je zonen van timmerlieden en notarissen, hindoes en katholieken, Friezen en Somaliërs.

Deze huidige realiteit van onze snel veranderende samenleving brengt wel zijn eigen vraagstukken met zich mee. Door emigratie en immigratie, emancipatie, secularisatie, internet en 'the global world' heeft er enerzijds een enorme ontworteling plaatsgevonden. Anderzijds ontbeert het veel jongens aan een helder en aantrekkelijk perspectief. De disbalans veroorzaakt een gat tussen wortels en vleugels, tussen oorsprong en bestemming,

tussen ziel en geest. Veel jongens vallen in dit gat, doordat er geen balans is tussen wortels en vleugels.

Dit geeft ons volwassenen de opdracht om hier aandacht voor te hebben! Hoe kunnen we in deze tijd jongeren bijstaan om hun wortels te versterken? Of hun vleugels? Hun eigenwaarde? Hun realiteitszin?

VLEUGELKANT

De vleugelkant (het toekomstbeeld van jongens) wordt nog steeds vertroebeld door onmogelijke ideaalplaatjes in reclames, films, tijdschriften en soaps van hoe je als 'echte' jongen zou moeten zijn (stoer, cool, dader, etc.). Er gaat enorm veel tijd, aandacht, energie en geld zitten in het 'ophouden' van het plaatje dat ze heus wel een echte jongen zijn. Of andersom: in het voorkomen dat anderen zien dat je geen echte jongen bent. Jongens hebben door deze opgelegde normen weinig contact met wat ze zelf diep in hun hart werkelijk graag willen. Jongens moeten zich hierdoor altijd groter voordoen dan dat ze zijn. Jongens hebben hierdoor altijd 'schuld' (de ruimte tussen werkelijkheid en ideaalplaatje) die moet worden ingelost.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Verliezen hoort erbij

Jongens hebben leiding nodig van mensen die op hun plek staan. Die grenzen geven, die jongens hun plek helpen vinden. Die zelf een plek innemen waarvoor ze verantwoordelijkheid kunnen dragen. Die verantwoordelijkheid nemen voor wat ze werkelijk graag willen. Die verantwoordelijkheid nemen voor wat ze kunnen en weten, maar ook voor wat ze niet-kunnen en niet-weten. Die verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen opgelegde ideaalplaatjes en blij zijn dat ze daar nooit aan kunnen voldoen. Die een voorbeeld zijn in het voldoen aan hun eigen normen en waarden (wortels), maar die ook een voorbeeld zijn, omdat ze openlijk hun innerlijke wensen en idealen uitspreken én realiseren (vleugels). Alleen die mensen kunnen jongens daadwerkelijk helpen om hun eigen plek te vinden en te ervaren dat het daar OK is.

VRAGEN EN ANTWOORDEN

Hoe kunnen we de wortels van jongeren in deze tijd versterken?

- Bewustzijn aanbieden over eigen normen en overtuigingen.
- Bewustzijn aanbieden over eigen cultuur, traditie en religie.
- Bewustzijn aanbieden over opvoeding en afkomst.
- Bewustzijn aanbieden over grenzen en ruimte.
- Bewustzijn aanbieden over eigenwaarde.

Hoe kun je de vleugels van jongeren versterken?

- Bewustzijn aanbieden over de waarde van hun eigen wensen, dromen en idealen.
- Bewustzijn aanbieden over het feit dat iedereen zijn eigen werkelijkheid creëert.
- Bewustzijn aanbieden over de waarde van de eigen fantasie en verbeeldingskracht.
- Bewustzijn aanbieden over de waarde van de eigen talenten, kwaliteiten en kerncompetenties.
- Bewustzijn aanbieden over de waarde van hun eigen missie en visie.

Hoe kunnen we jongeren in deze tijd meer realiteitszin meegeven?

- Door ze te confronteren met de nuchtere waarheid.
- Door ze eigen verantwoordelijkheid te geven.
- Door ze volwassen en gelijkwaardig te behandelen.
- Door ze zelf afwegingen en keuzes te laten maken en ze de consequenties daarvan te laten ervaren.
- Door ze te leren dat alles een prijs heeft.
- Door ze te leren dat er aan elk voordeel een nadeel zit en aan elk nadeel een voordeel.

Wat kunnen we hiermee in lessen LO?

- Door de leerlingen zelf doelen te laten stellen, zowel individueel als in teamverband. Hoe hoog wil ik springen? Of, waarvandaan gaan we schieten bij basketbal?
- Het is belangrijk de overtuiging (wortels) van de jongen over zijn mogelijkheden in verband te brengen met de realiteit. Zowel zelfoverschatting als zelfonderschatting kunnen in de les LO aangrijpingspunten zijn om te komen tot een realistisch zelfbeeld.
- Rekening houden met de wortels van de bewegingscultuur van het kind. Andere kinderen laten zien dat daar verschillen in zitten en er waardering voor kweken.
- Laten ervaren dat verliezen erbij hoort om de realiteitszin te ontwikkelen.
- Elke stap voorwaarts als een overwinning vieren.
- Als leraar LO je eigen wortels kennen en je eigen vleugels blijven versterken.

John de Haas en Peter Velseboer zijn lid van het Platform Jongens in Balans.

Peter Velseboer is algemeen directeur APS (Algemeen Pedagogisch Studiecentrum).

Correspondentie: p.velseboer@APS.nl

GEDRAGSPROBLEMEN

De afdeling rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerhande vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. In deze column dit maal over gedragsproblemen en de mogelijke consequenties daarvan op juridisch gebied voor docenten LO.

Door: mr. Sandra Roelofsen

Gedragsproblemen bij leerlingen en de wijze waarop docenten hiermee omgaan zijn een veelvuldig aangesneden onderwerp van klachten van ouders.

Uit de meeste klachten blijkt dat ouders vinden dat docenten te ver gaan bij de aanpak van lastig gedrag in de les en te weinig rekening houden met de specifieke vragen en de (gediagnosticeerde) situatie van het kind.

Soms handelen klachten om triviale en veel voorkomende zaken op een school: hoe haal je als docent twee vechtende leerlingen uit elkaar?

Bij de Landelijke Klachtencommissie klaagt een moeder dat een docent lichamelijke opvoeding haar zoon een klap tegen het oor heeft gegeven waardoor deze een lichte bloeding en een perforatie van het trommelvlies heeft opgelopen.

Tijdens de gymles is onenigheid ontstaan tussen de zoon van de klagende moeder en een medeleerling. De docent ziet een vechtpartij aankomen in zijn les en gaat naar de leerlingen toe. Op het moment dat de jongen ziet dat de docent nadert om het conflict te beëindigen geeft hij een 'beenveeg' aan de medeleerling waardoor deze volledig onderuit wordt gehaald.

De docent geeft de jongen daarop een klap op zijn oor met genoemde gevolgen.

De docent weerspreekt de klacht niet.

Hoewel hij betwijfelt of hij de jongen tegen het oor heeft geslagen, erkent hij dat hij hem tijdens de les tegen het hoofd geslagen heeft.

Na het incident heeft de docent onmiddellijk erkend een fout te hebben gemaakt: eerst in een gesprek met de leerling, later telefonisch aan de moeder, met wie hij weer later samen met de locatiedirecteur bij haar thuis een gesprek over het voorval heeft gevoerd. In afwachting van de afhandeling van de klacht woont de leerling de gymlessen niet bij. Via het schoolmaatschappelijk werk is nog wel geprobeerd overleg te voeren met de moeder over het weer bijwonen van de gymlessen door de zoon, maar dat is niet gelukt.

De Commissie stelt vast, en de docent heeft dat ook volmondig toegegeven, dat de docent de zoon tegen het hoofd heeft geslagen met het in de klacht omschreven gevolg. De Commissie merkt op dat de zoon een geoefend karateka is. Hij heeft een techniek uit die sport gebruikt in een situatie,

waarin dat nergens voor nodig was. Een stevige reactie van de docent was dan ook op zijn plaats. Naar het oordeel van de Commissie behoorde dat echter niet het geven van een klap of ander fysiek (bestraffend) optreden te zijn. Daarvoor was in de gegeven situatie geen aanleiding, de zoon had immers zijn agressieve optreden inmiddels gestaakt. Ook de docent is tot die conclusie gekomen.

De Commissie overweegt ook dat het ongewenst is dat de zoon sinds het voorval de lessen van de docent niet meer bijwoont. Leerlingen dienen zoveel mogelijk een volledig lesprogramma te volgen. De Commissie adviseert het schoolbestuur dan ook om overleg tussen partijen tot stand te brengen. Mogelijk kan dat overleg ook een bijdrage leveren aan herstel van vertrouwen tussen de moeder en haar zoon en de docent. Het treffen van rechtspositionele maatregelen ten opzichte van de docent acht de Commissie, ondanks de gegrondheid van de klacht, niet nodig. Zij is ervan overtuigd dat het voorval intussen een zodanige impact op de docent heeft

gehad, dat herhaling niet te verwachten is.

Bovendien heeft de docent onvoorwaardelijk toegegeven dat hij foutief gehandeld heeft, terwijl van de zijde van het schoolbestuur is meegedeeld dat zich gedurende de loop van de aanstelling, die onderhand een periode van negen jaar beslaat, geen enkel ander incident heeft voorgedaan.

Moraal van dit verhaal: fysiek bestraffend optreden in dergelijke situaties is alleen dan

geoorloofd als er geen andere mogelijkheden voorhanden zijn om de situatie te stoppen. Optreden wordt in die zin altijd op proportionaliteit beoordeeld. Dit vereiste houdt in dat het geschade belang in een redelijke verhouding staat met het beschermde belang (bijvoorbeeld de fysieke veiligheid van andere leerlingen). Van u als docent wordt dus ook in deze situaties zorgvuldig overwogen van handelen verwacht!

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en op maandag en dinsdag van 12.30-16.30 uur en op vrijdag van 9.30 - 12.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJK KATERN

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

VOETBAL IN DE ZAAL (3) | 20

RUGBY? (3) | 22

AAN DE SLAG MET SQUASH | 26

VOETBAL IN DE ZAAL (3)

Schieten trappen (scoren)

Voetbal is een favoriet spel bij veel leerlingen. Als er een veld is waar de school op kan gymmen is dat geen probleem. Maar als er nu geen veld beschikbaar is en alle lessen moeten in de zaal plaatsvinden? Hoe doe je dat zodanig dat alle leerlingen betrokken blijven? En kun je dan ook nog aandacht besteden aan het oefenen van specifieke vaardigheden? Door: Maarten Massink

In drie opeenvolgende artikelen komen drie thema's aan bod die specifieke voetbalvaardigheden in een zaal aan de orde stellen:

- 1 individueel spelen (dribbelen drijven)
- 2 samenspelen (passen, aannemen, vrijlopen)
- 3 doelen (schieten, trappen).

We gaan uit van een standaard gymnastiekzaal van 20 x 11 m., 24 leerlingen en standaardinrichting. De eerste keer is individueel spelen aan bod geweest. Vorige keer ging het om samenspelen. Nu stellen we het schieten, trappen (scoren) en aannemen aan de orde.

SCHIETEN, TRAPPEN (SCOREN)

Partijspel vier tegen vier of drie tegen drie

Meestal spelen we voetbal met kleine partijtjes drie tegen drie of vier tegen vier of met overtal. Vaak gaat het scoren dan door middel van laag tussen de pilonnen door spelen. Maar er kan ook gespeeld worden met scoren op een doel van twee bij drie meter (zaalvoetbaldoel afmeting of dikke mat). Dit kan in de beperkte ruimte van de zaal door te spelen op een helft met recht van de aanval halen bij de middenlijn. Tegen de kopse kant van de zaal staat een zaalvoetbaldoel van twee bij drie meter (dikke mat bv.). Op de middenlijn staan banken. Als je tegen de bank op de middenlijn speelt krijg je het recht van de aanval. De andere partij wordt verdedigende partij en mag dan meteen een keeper op doel zetten. Je kunt alleen maar scoren op het grote doel. Bij de middenlijn moet je recht van de aanval halen.

Als een team twee doelpunten scoort, wordt er van team gewisseld. Een team van de kant komt erin en het verliezende team gaat eruit. Als een team drie keer gewonnen heeft moet het ook wisselen. Op iedere zaalhelft zijn zo drie teams van vier of vier teams van drie aan de gang.

In dit spel kun je het moeilijker maken door:

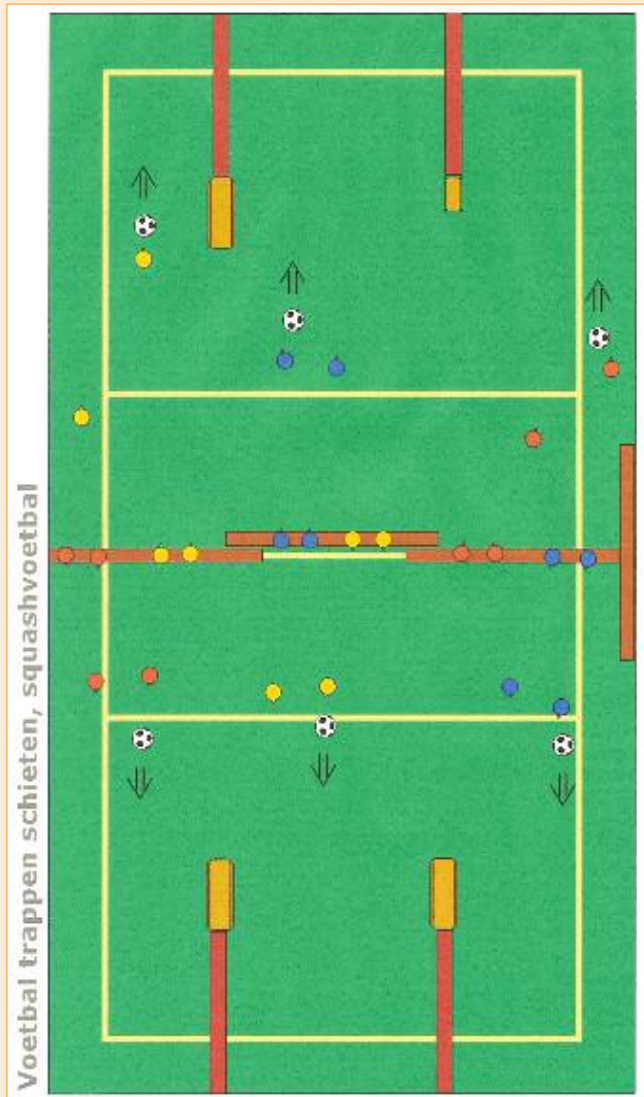
- a recht van de aanval alleen op buitenste twee banken te halen
- b recht van de aanval alleen op een deel van de bank te halen (aangeven met pionnen)
- c alleen op de voorkant van de mat te laten scoren
- d alleen op een deel van de voorkant van de mat te laten scoren (onderste helft of bovenste helft).

Oefenen van schieten, trappen en aannemen met 'squash-voetbal'

Op de kopse kant van de zaal worden met dikke matten en kasten drie squashbanen gemaakt per zaalhelft. Op de middenlijn staan banken. De dikke mat wordt rechtop en klem gezet met een springkast tegen de muur (zie tekening). Per squashbaan speelt een groep van vier leerlingen, dus per zaalhelft twaalf leerlingen. Twee leerlingen spelen een duel één tegen één, en twee leerlingen *staan* als wachter op de bank. Niet laten zitten op de bank want dan hinderen de voeten van de wachters de spelers. De bedoeling is de bal tegen de muur te schieten. De andere speler moet de bal aannemen en stilleggen en ook tegen de muur schieten. De ballen die het meest geschikt zijn voor het 'spelen tegen elkaar' (accent op hard schieten en trappen en aannemen), zijn de futsal zaalvoetballen. Deze hebben weinig 'bounce' en stuiten niet zo hard terug van de muur of grond. Bij 'spelen met elkaar' (accent op 'op-gang-houden') zijn er spelvormen waarbij het opstuiten van de bal nodig is. Dan is een zaalvoetbal die wel opstuit geschikt.

Spelen met elkaar

Probeer de bal zo te spelen dat de ander van achter een schietlijn de bal kan aannemen en schieten met twee balcontacten. Het accent ligt hier op 'op-gang-houden' van de bal. Probeer een zo hoog mogelijke serie te maken met zijn tweeën.

Daarna mag het andere tweetal. Speel met iedere speler een keer een serie (dus met viertallen worden er zes rondes gespeeld). Welk tweetal haalt de hoogste serie?

Je kunt het moeilijker maken:

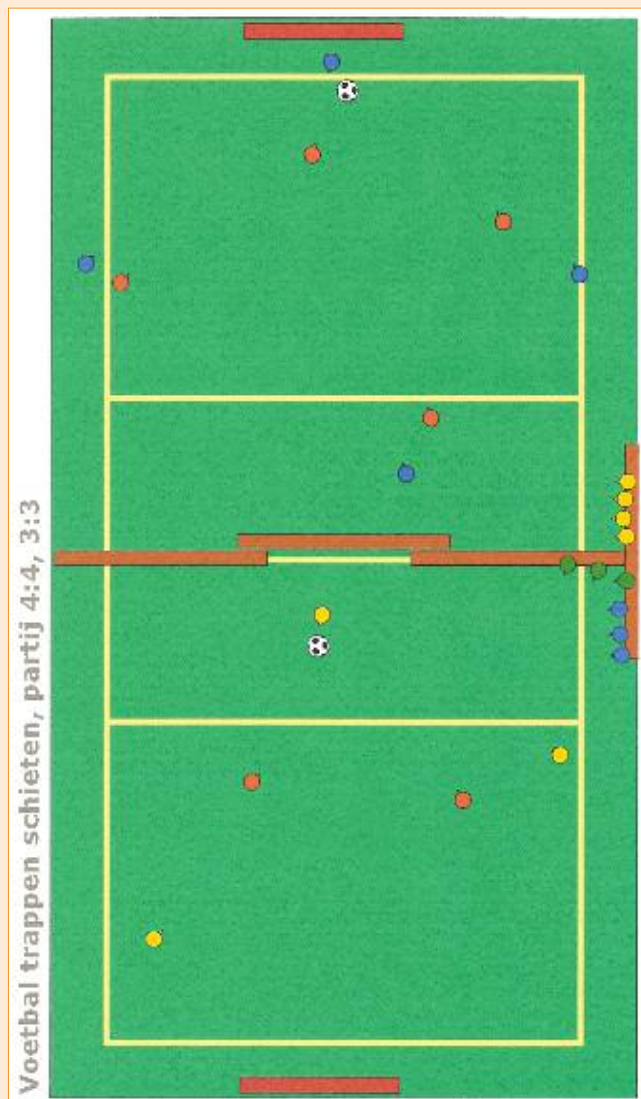
- a door minder balcontacten, dus alles direct spelen
- b door de muur alleen laag te raken, dus onder een afgesproken lijn
- c door de muur alleen boven de afgesproken lijn te raken maar niet hoger dan de bovenste rand van de dikke mat
- d als C maar door de bal maar één keer te laten stuiten op de grond.

Spelen tegen elkaar

Probeer zo hard en/of geplaatst te schieten dat de ander de bal niet kan aannemen en de bal tegen de bank komt. Het accent ligt hier op hard schieten/trappen van de bal. De bal mag niet hoger dan de bovenste rand van de dikke mat tegen de muur worden geschoten. Als een speler een fout maakt gaat hij aan de kant en komt er een nieuwe speler in.

Je kunt het moeilijker maken:

- a door van stilliggen naar bal in beweging te gaan. Eerst moet je de bal stilleggen op een afschietlijn na aannemen. Daarna mag je de bal na aannemen in beweging doorspelen tegen de muur

- b door het aantal balcontacten te beperken. Van onbeperkt naar drie of twee balcontacten of zelfs alles direct spelen
- c door van ontvangen en schieten achter een afschietlijn naar vrij spelen over de hele baan te gaan
- d door van vrij op de muur (moet echter wel altijd onder de bovenrand van de dikke mat) naar alleen op een afgesproken deel van de muur (onder of boven een afgesproken lijn) te gaan.

Het spelen tegen elkaar kan in een toernooivorm met move-up en move-down gespeeld worden. Iedere speler onthoudt het aantal gewonnen wedstrijdje. Na bepaalde tijd gaan de twee spelers met de meeste punten een veldje door, met de minste punten gaan een veldje terug. Speel verder in het nieuwe groepje.

Hierbij moet even een volgorde worden aangegeven van veld 1 naar veld 6.

Dit was het laatste artikel in een serie van drie artikelen over voetbal in de gymzaal waarbij in de zaal ondanks de beperkte ruimte aandacht wordt gegeven aan het speels oefenen van de vaardigheden individueel spelen, samenspelen en schieten, trappen (scoren) en aannemen.

Correspondentie: m.massink1@chello.nl

RUGBY?(3)

In een serie van drie artikelen wordt aandacht besteed aan rugby. De voorgaande twee artikelen beschreven het spelverloop van rugby als wedstrijdssport. In dit laatste artikel zal ik mogelijke spelaanpassingen omschrijven en een aantal spelvormen aandragen die het geven van rugby in middelbaar onderwijs, zowel binnen als buiten, meer draagvlak geven. Door: Thomas van Bezouw

WAARDE VOOR ONDERWIJS

Rugby is een contactsport en een teamsport. Naast het contact maken dat er op gericht is om een tegenstander te stoppen of te sterk af te zijn moet er ook worden samengespeeld om tot scoren te komen. Rugby is geen grote sport waardoor met het geven van rugby de meeste leerlingen een nieuwe sport leren kennen. In de contactsporten judo en boksen wordt in een één op één situatie contact maken ervaren. Bij rugby moet ook worden samengespeeld zoals bij andere teamspelen. Hierdoor zie ik rugby als een goed middel om ook sociale thematiek op een breder vlak aandacht te geven.

SPELAANPASSINGEN

Scrum

De spelhervatting de scrum kan met minder mensen worden uitgevoerd. In ieder geval zijn er drie personen nodig zodat de bindingen die spelers met elkaar maken gelijkblijven aan die bij de eerste rij van een complete scrum met de acht voorwaartsen. Ook het kiezen van de juiste kant met het hoofd blijft dan identiek. Vervolgens kan de scrum met vijf personen worden geformeerd. Bij de scrum met vijf personen worden de locks, de nummers vier en vijf, bij de formatie betrokken op de normale plek met een hoofd tussen een buitenste prop en de hooker. Daarna kan de volledige scrum geformeerd worden. Bij het oefenen van de scrum kan het pushen in eerste instantie achterwege gelaten worden, ongeacht de grootte van de formatie. Hierdoor is de aandacht eerst gericht op de bindingen. In dit geval zijn er twee opties voor het verkrijgen van de bal. De eerste optie is dat alleen de partij die de scrum heeft meegekregen de bal door de juiste kanalen naar de achterkant van de scrum mag bewegen waarna het spel wordt vervolgd door de scrumhalf of de nummer 8. De andere optie is dat beide hookers met het haken de bal in balbezit probe-

ren te krijgen. De formatie van de hooker die de bal wint beweegt de bal vervolgens met de voeten door de juiste kanalen naar de achterkant van de scrum.

Line-out

Ook de line-out kan met minder mensen worden uitgevoerd. De speler die de bal ingooit, meestal de hooker, heeft over het algemeen drie afspeelpunten in de line-out. Twee springers die vooraan of achteraan in de line-out de lucht ingaan, de lifters en eventueel een speler die wel in de formatie betrokken is en op de gainline staat maar niet bij het springen betrokken is. Vaak staat deze speler het dichtst bij de plek waar wordt ingegooit.

De minimale formatie zou dan ook uit in ieder geval drie spelers moeten bestaan. Met drie spelers kan er voor worden gekozen dat er niet gesprongen wordt, ook niet individueel op de plaats. Daarna zou er bijvoorbeeld wel individueel gesprongen mogen worden. De laatste stap van drie personen naar een volledige formatie van de line-out is het springen met lifters. Eén van de drie springt en wordt aan de voor- en achterkant de lucht verder in geholpen door de lifters. Als laatste stap kunnen er meerdere spelers aan de formatie worden toegevoegd. In de line-out kan er door de lifters aan beide kanten worden gelift. Door een af te spreken code kan de springer per line-out worden bepaald en is het duidelijk wie de bal gaat krijgen. Bij een line-out kunnen de partijen zelf bepalen hoeveel spelers zij in de formatie opnemen. Waar er voorheen alleen de voorwaartsen mochten deelnemen aan de line-out mogen er met de nieuwe regels ook lijnspelers in de formatie worden gezet. Dit komt niet geheel overeen met de omschrijving die ik in het vorige artikel heb gegeven, dit omdat ten tijde van het schrijven van dat artikel, augustus (aanvang van het nieuwe seizoen), deze regels internationaal werden geïntroduceerd.

FOTO: THOMAS VAN BEZOUW

Line-out

Tackelen

Bij het tackelen is het oefenen van laag bij de grond naar uiteindelijk staand tackelen een logische opbouw. Wanneer het vastpakken en het vallen correct wordt uitgevoerd kan er vanuit een statische oefenvorm naar een steeds dynamischer oefenvorm worden toegewerkt. Bij een oefening die gericht is op het tackelen en het vallen van de baldrager is het een goede keuze om de tackelaar op de knieën te laten beginnen. De baldrager kan dan gericht het links- en rechtsom vallen leren en de tackelaar het links en rechts tackelen. Wanneer de tackelaar de goede schouder kiest, vast blijft houden tot de baldrager op de grond ligt en met het hoofd bovenop de baldrager landt, kan er voor een volgende vorm gekozen worden. De tackelaar kan dan gehurkt of staand vanuit stilstaande positie tackelen. Deze vorm kan moeilijker gemaakt worden door de activiteit van de baldrager. De baldrager zou door sidesteps of het veranderen van de looplijn de tackelaar op het laatste moment de tacklekant kunnen laten kiezen. Bij de laatste vorm, die het meest wedstrijdecht is, is ook de tackelaar in beweging. De tackelaar loopt dan op richting de baldrager en voert vervolgens een tackle uit. Bij alle genoemde fasen is het handig om, bijvoorbeeld met pionnen, een kanaal uit te zetten waar de baldrager binnen moet blijven. Anders kan de baldrager makkelijk om de tackelaar heen lopen, zeker wanneer deze op de grond zit.

Tegenstander over de bal duwen

Voor de ruck en de maul geldt hetzelfde als bij de scrum. Daarbij kan de weerstand die de tegenstander biedt groter gemaakt worden. Zonder weerstand kan de aandacht gericht

worden op het binden en het beschermen van de bal en de medespelers. Vervolgens kan de weerstand opgebouwd worden waarbij uiteindelijk de tegenstander in het geval van de ruck de baldragende partij over de bal heen drukt zodat ze in balbezit komen. Bij de maul kan de maul tot stilstand of zelfs tot vallen worden gebracht. De tegenstander moet dan binnen de door de scheidsrechter bepaalde tijd de bal in beweging brengen. Dat betekent dat een speler achteraan de ruck of de maul de bal oppakt en voorwaarts gaat of de bal inspeelt op de klaarstaande lijn.

Uitspelen met kicken

Ook het kicken is het makkelijkst te oefenen zonder weerstand. Dit kan in tweetallen. Mijn ervaring is dat dit interessant wordt voor een beginnend speler als hier een mogelijkheid tot scoren aan verbonden wordt. Vervolgens kan er geëfend worden in het (samen) uitspelen van één of meerdere tegenstanders met een kick.

Passen in lijn

Het passen dient achterwaarts te gebeuren waarbij over een langere afstand voor een spinpass gekozen wordt. De spinpass heeft een groter bereik maar is moeilijker te vangen. Op korte afstand wordt de bal zijwaarts gegooid omdat deze pass van voor het lichaam gepast kan worden. Behalve dat dit sneller gaat is de pass ook beter te vangen voor een medespeler. Balpassing is het best te oefenen tijdens het rennen in een aanvallende lijn van een aantal spelers. Naast de juiste techniek wordt dan ook het vrijlopen geleerd. Anders dan bij de meeste sporten kan een speler bij rugby pas aangespeeld wor-

den als deze achter de bal loopt. De speler die passt en de nieuwe baldrager moeten daar samen voor zorgen. De speler die de bal ontvangt, de nieuwe baldrager, doet dit door op snelheid de bal te ontvangen en deze snelheid voor bepaalde duur aan te houden. De passer moet het eigen looptempo verlagen zodat de passing nauwkeuriger is maar ook om de nieuwe baldrager snel voor zich te krijgen zodat hij of zij snel achter de baldrager komt en weer aanspeelbaar is.

SPEL-EN OEFENVORMEN

Scrum

Bij de scrum hoort contact maken. Het contact maken kan in een één-tegen-één situatie waarbij de spelers met de hoofden onder elkaars schouders komen en met de nek tegen de schouder van de ander komen. Ook de schouders raken elkaar en hierop wordt in een gebogen houding met een lichte hurkstand en met rechte rug de kracht uitgeoefend. In meertallen wordt hier ook het binden aan toegevoegd. In één- of meertallen kan dan een soort worstelspel gespeeld worden waarbij de ander of het andere groepje over een lijn moet worden geduwd. Ook kan er in deze opzet een bal op de grond worden gelegd die beide partijen in scrumformatie proberen te veroveren.

Line-out

Bij de line-out gaat het om het liften van een speler om zo veel mogelijk hoogte te maken. De hoogte, de snelheid waarmee iemand de hoogte ingaat en de plek waar de springer de lucht ingaat zijn bepalend voor het winnen van een line-out. Het ingooien van een line-out kan in een lummelspel geoefend worden. Aan het liften kan een hoogte- of snelheidsscore worden gekoppeld.

Tackle

Het belangrijkste bij het leren tackelen is het contact durven maken en het leren vallen. Dit kan prima geoefend worden met worstelspelen. Ook tikspelen waarbij meerdere tikkers (tackelaars) op de knieën voortbewegen en rondlopende leerlingen moeten vastpakken en naar de grond moeten brengen zijn een optie.

Wanneer de leerlingen contact durven te maken en weten hoe ze moeten vallen kan er 'schipper mag ik overvaren' worden gespeeld. Hierbij tackelt de schipper de overvarenden. Diegenen die worden getackeld worden matroos en helpen de schipper de overgebleven overvarenden te tackelen. Verder kan de aanval en de verdediging prima in één-tegen-twee of

Liften in de line-out

FOTO: THOMAS VAN BEZOUW

twee-tegen-drie situatie worden geoefend. Hierbij kan een bal worden meegenomen zodat er met de bal een try gedrukt kan worden. Naast het tackelen en vallen komen dan ook het samenspelen en presentatie van de bal aan bod.

Ruck/maul

Voor het contactmaken en het binden kunnen oefeningen gedaan worden die ook voor het aanleren van deze eigenschappen bij de scrum gebruikt worden. Wanneer het contact maken en het binden goed gaan kan het rucken en de maul worden toegepast in een spelvorm. Een leuk en leerzaam spel hiervoor kan met twee partijen worden gespeeld waarbij het uiteindelijke doel is een try te drukken, net als bij het eindspel. In dit spel is het veld opgedeeld in een aantal kanalen, minimaal drie waarbij alle kanalen aan beide kanten worden bezet door een partij. Dus elk team krijgt een kant van het veld en verdeelt zich over de verschillende kanalen. Die verdeling is bij beide partijen gelijk.

In kanaal één wordt een ruck opgezet. In kanaal twee een ruck of een maul en in het derde en eventueel daarop volgende kanalen kan er vanuit een maul of via een aanvallende lijn gescoord worden. In een kanaal waar een ruck of maul wordt opgezet zijn er in ieder geval drie spelers actief. De eerste speler gaat in, de tweede en eventueel meerdere spelers zetten de ruck of maul op en de laatste speler passt de bal naar het volgende kanaal of probeert te scoren wanneer hij of zij zich in het laatste kanaal bevindt. Alleen in het laatste kanaal mag gescoord worden.

Na de ruck of de maul wordt de bal naar het volgende kanaal gespeeld waar een nieuwe, afgesproken actie wordt ingezet. Dit kan met lijnspel waarbij alleen of door samenspel de tegenstand wordt uitgespeeld.

De try kan ook vanuit een maul worden gemaakt waarbij een voorwaarts gaande maul over de tryline loopt en de bal op de grond drukt.

De tegenstand kan tijdens de ruck, maul of lijnspel de bal veroveren. De tegenstander krijgt dan de bal en mag het spel opzetten. Hierbij zijn twee mogelijkheden. De balbezittende partij moet beginnen in kanaal één of het mag doorgaan in het kanaal waar de bal is veroverd met de actie die voor dat kanaal is afgesproken.

Kicken

Kickoefeningen kunnen zonder weerstand gedaan worden waarbij met de kickactie gescoord kan worden of met weerstand waarbij het kicken erop gericht is om de tegenstander uit te spelen waarna er een try gedrukt kan worden. Om de weerstand langzaam op te bouwen zou deze in eerste instantie beperkt kunnen worden tot bepaald gebied waarbinnen de verdedigers voor- en achteruit mogen lopen.

Een mogelijk kickspel is één-tegen-één of meertal tegen meertal actie waarbij binnen een kanaal door een kick de tegenstander voorbij gespeeld moet worden waarna de try gedrukt wordt. Alleen bij een try is er een punt. In twee groepen kan er dan gestreden worden om zoveel mogelijk tries te drukken in een bepaalde tijd.

De verdedigende partij die van de twee groepen de minste tries tegen krijgt kan als best verdedigende partij ook winnen.

Passing

Passing gaat zoals eerder omschreven samen met het oplopen in een aanvallende lijn. Dit kan gespeeld worden in estafettevormen waarbij er bijvoorbeeld geen contact mag zijn tussen de baldrager en een tegenstander.

Passing en het lopen in een aanvallende lijn kan geoefend worden met oplopende weerstand. Bijvoorbeeld eerst met één verdediger naar uiteindelijk een situatie waarbij er evenveel of zelfs meer verdedigers zijn dan aanvallers.

Bij het lopen met de bal kan er door de baldrager van kanaal gewisseld worden (looplijn verandering).

De speler uit dat kanaal wisselt dan in tegengestelde richting (switch) of de spelers schuiven allemaal een fictief kanaal op (swerf).

Over de wisselingen of verandering van looplijnen kunnen afspraken gemaakt worden (vaststaande moves). Deze kunnen door de leerlingen zelf bedacht worden. Deze moves kunnen met en zonder weerstand geoefend worden.

SOCIALE CONVENTIES

Bij het opbouwen van onderling contact moet er goed naar elkaar geluisterd worden en grenzen worden aangegeven, ook bij medespelers onderling.

Bij rugby is het zo dat tijdens en/of na een contactmoment het spel niet over is. Tijdens een contactmoment moet er over meer worden nagedacht dan alleen het contactmoment. Ook veilig vallen en veilig laten vallen, het presenteren van de bal en het spelvervolg zijn van wezenlijk belang.

Omdat rugby een teamsport is waarbij respect voor autoriteit en de tegenstander hoog in het vaandel staan moet er naast het samenwerken in een team ook goed op de scheidsrechter gelet worden en dient de tegenstander gewaardeerd te worden. Bij veel rugbyspecifieke handelingen zijn medespelers nodig.

Niet alleen bij vaste formaties als de line-out en de maul maar ook in het open spel bij een ruck of een maul. Een speler moet er dan ook vanuit kunnen gaan dat hij of zij op een medespeler kan vertrouwen. Niet alleen na een tackle voor bescherming maar ook tijdens een line-out als een springer gelift wordt.

Wanneer deze normen en waarden herkend en nageleefd worden bied een les rugby een prima mogelijkheid om leerlingen rollen als aanvoerder of scheidsrechter toe te kennen.

DOORONTWIKKELEN RUGBYKENNIS

Met mijn drie artikelen hoop ik bij te dragen aan een draagvlak voor het geven van rugby in het middelbaar onderwijs. Om het beeld van rugby completer te maken en ook op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in het rugby is het wellicht een meerwaarde om ook videomateriaal en bijvoorbeeld de site www.rugby.nl te bekijken.

Correspondentie: t.a.van.bezouw@st.hanze.nl

AAN DE SLAG MET SQUASH (1)

In deze driedelige serie willen we u vertrouwd maken met de sport squash. Dit eerste deel gaat voornamelijk over wat er allemaal bij komt kijken als u squash wilt betrekken in uw gymlessen. De volgende delen zullen meer ingaan op het verbeteren van de techniek en de tactiek van het spel. Door: Sander Kock

GEZONDSTE SPORT

Squash geldt als een laagdrempelige sport. Dat houdt in dat twee spelers van ongeveer hetzelfde niveau met niet meer dan twee rackets en een bal al hele interessante wedstrijden kunnen spelen. Squash is daarbij ook meteen een goede work-out. In het verleden is squash door het gerespecteerde Amerikaanse businessmagazine Forbes al uitgeroepen tot gezondste sport: je verbrandt namelijk wel 517 calorieën per half uur. Squash is een goede combinatie van conditie, spierkracht en spieruithoudingsvermogen, waarbij ook enige balcontrole en flexibiliteit vereist is.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Ook hier veiligheid in acht nemen

IN DE GYMZAAL

Een nadeel van squash is dat het niet zomaar in de gymzaal te beoefenen is. Om de leerlingen toch enigszins warm te maken voor squash zijn er in de gymzaal wel een aantal oefeningen te doen.

De eerste reeks oefeningen heeft te maken met balcontrole en hier is alleen een racket en een bal voor nodig. Het begin is heel simpel: leg de bal op het racketblad en loop heen en weer zonder dat de bal er af valt. De volgende stap is het hooghouden van de bal met het racket, eerst op één plaats, dan lopend. Hierna kan geprobeerd worden de bal omhoog te slaan en deze dan weer stil te leggen op het racketblad, zonder dat de bal valt. Een variant hiervoor is het laten stuiten van de bal op de vloer op één plaats net als 'dribbelen' bij basketbal, maar dan met een racket.

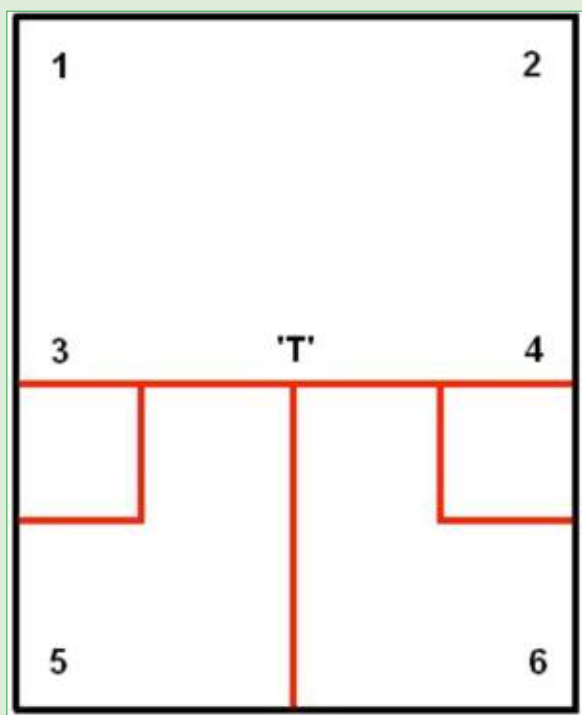
De tweede reeks oefeningen heeft nog steeds te maken met balcontrole, maar al meer met de squashslag. Hier is een plat stuk muur of raam, een racket en bal voor nodig. Er kan nu begonnen worden met het slaan van de bal tegen de muur naar jezelf toe. Het is de bedoeling zo veel mogelijk te variëren in de afstand vanaf de muur en de snelheid waarmee de bal geslagen wordt. Als dit goed gaat, kan geprobeerd worden hetzelfde te doen, maar dan in de volley. Bij een volley wordt de bal uit de lucht geslagen, zonder dat hij stuitert. Meerdere volleys achter elkaar slaan op dezelfde plek vereist veel controle, zeker als het snel gaat.

De derde oefening heeft te maken met beweging. Op de baan staat het middelpunt centraal. Dit punt heet de 'T' (op dit punt hebben de lijnen ook de vorm van de letter T). Vanaf de 'T' zou het

mogelijk moeten zijn in slechts een paar stappen bij elke bal op de baan te komen. Na het spelen van de bal wil een speler zo snel mogelijk terug naar dit punt om van daaruit weer naar de volgende bal te lopen. Er bestaan bepaalde looppatronen op de squashbaan. Deze kunnen in de gymzaal geoefend worden met wat pilonnetjes en een balletje.

Een voorbeeld:

De cijfers geven de plekken aan waar de bal vaak komt. Door in de gymzaal een soort van 'T' aan te geven en pilonnetjes te plaatsen op de plek van de cijfers, kunnen deze looppatronen geoefend worden. Hier kan heel creatief mee omgegaan worden. De opstelling is nu pilon 1 en pilon 2. Bij elke pilon ligt een balletje. De leerling haalt de bal op bij pilon 1 en legt hem terug op de 'T', dan haalt de leerling de bal op bij pilon 2 en gaat ook hiermee terug naar de 'T'. Vervolgens brengt de leerling de eer-

Bewegingspatronen

ste bal weer terug naar pilon 1 en de andere bal bij pilon 2. Dit kan een aantal keer worden herhaald, en dan zo snel mogelijk.

OP EEN ECHTE BAAN

Nederland telde in 2006 nog ongeveer 1100 squashbanen. Om squash te combineren met de gymles is het handig een aantal weken af te spreken. Een lessenreeks van drie tot vijf weken is goed te doen en ook voor de leerlingen interessant. De prijzen voor baanhuur verschillen per stad en per sportcentrum, maar het is vaak heel goed mogelijk om met het sportcentrum een aangepaste prijs af te spreken. In het meest ideale geval wordt uitgegaan van één baan per twee personen. Omdat dit qua bezetting in veel gevallen niet mogelijk is, is als vuistregel te gebruiken: maximaal vier personen per baan.

Squash wordt interessant voor kinderen vanaf de groepen 7 en 8. Op deze leeftijd zijn de meeste kinderen al in aanraking geweest met andere sporten en zijn ze hierdoor vaak al enigszins ontwikkeld op het gebied van oog-handcoördinatie; iets wat niet noodzakelijk is, maar wel kan helpen bij het beoefenen van squash.

Uit ervaring is gebleken dat squash in het voortgezet onderwijs gewaardeerd wordt door kinderen vanaf de leeftijd van

ongeveer 14 jaar. Ten eerste omdat de kinderen dan al een aantal jaren met elkaar in de klas zitten en elkaar dus ook beter kennen, wat het leuker maakt. Ten tweede zijn deze kinderen vaak op sportief gebied al redelijk ontwikkeld, wat het squashen makkelijker maakt.

MATERIAAL

Naast sportkleding heb je om te squashen drie dingen nodig: een racket, een bal en schoenen zonder zwarte zolen. Dat laatste is belangrijk omdat zwarte zolen af kunnen geven op de houten vloer en strepen achterlaten die nauwelijks meer weg te krijgen zijn. Squashcentra zullen schoonmaakkosten dan ook vaak op de dader verhalen. Dit is simpelweg te voorkomen door gewone indoorschoenen te dragen.

Er zijn verschillende squashballen op de markt (zie ook onderstaande tabel). Voor mensen die echt nog nooit gespeeld hebben, is het misschien wel het best om met een blauwe bal te beginnen. Die is iets groter dan de officiële wedstrijdbal en stuitert meer op. Hierdoor hebben de spelers meer tijd en kunnen ze wat meer gevoel krijgen met de bal. Verder is het zo dat de rubberen squashballen door contact met het racket en de muren opwarmen, waardoor ze meer gaan stuiteren. Als er al een aantal gevorderde spelers in de groep zitten, kan ook een bal met een gele stip gebruikt worden. Squashcentra hebben over het algemeen zelf huurrackets en squashballen liggen voor de verhuur. Van tevoren kan dit in de prijszonderhandeling meegenomen worden. In principe zijn er maar twee rackets per baan nodig. Een rally wordt gespeeld tussen twee personen en indien er meer mensen op één baan staan, is een squashracket zo gewisseld van persoon.

SPEELVELD

Nu alle materialen in orde zijn, kan de baan worden betreden. Vrijwel meteen zullen de rode lijnen op de muren en de grond opvallen. Deze lijnen markeren het speelveld waarbinnen de bal geslagen mag worden.

- De bovenste grenslijnen op de voormuur en de zijmuren zijn de uitlijnen. Een bal die de lijn of het vlak daarboven raakt, is uit en geldt als een punt voor de tegenstander.
- De onderste rode lijn op de voormuur wordt ook wel de 'tin' genoemd. Een bal op deze rode lijn of in het vlak daaronder is uit.
- De rest van de lijnen, dat wil zeggen de middelste lijn op de voormuur en de lijnen op de grond zijn alleen van toepassing op de service.

Type + kleur	Type speler	Grootte	Tijd in de lucht
Dunlop PRO Dubbelgeel	Professionele spelers	Traditionele grootte	Professionele hang-time
Dunlop Competition Geel	Clubspelers	Traditionele grootte	10% langere hang-time
Dunlop Progress Rood	Recreatieve spelers	6% groter dan de officiële bal	20% langere hang-time
Dunlop Max Blauw	Beginners	12% groter dan de officiële bal	40% langere hang-time

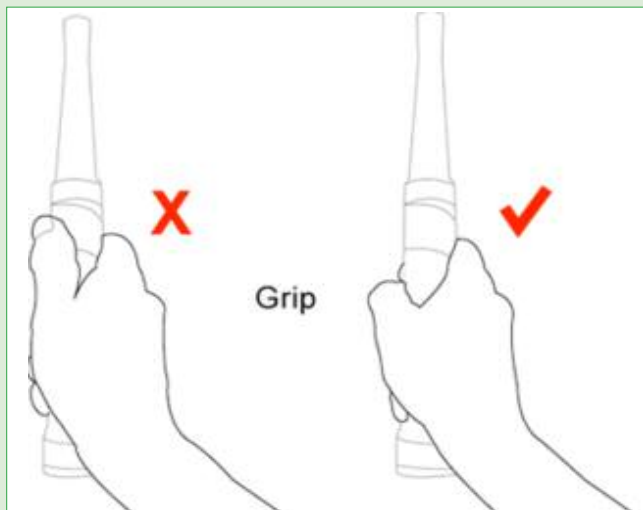
De service werkt als volgt. Minstens één voet moet volledig in het serveervak staan. De bal dient rechtstreeks naar de voor-muur gespeeld te worden tussen de servicelijn en de bovenste uitlijn. Daarbij moet de service in het andere vak aan de overkant terechtkomen (dus links als er van rechts geserveerd wordt en rechts als de service van links komt), waar de tegenstander de service staat op te wachten.

VEILIGHEID

Een belangrijk punt van aandacht voordat er gespeeld gaat worden, is de veiligheid. De veiligheid van jezelf en voor anderen staat bij dit spel voorop. Een racket van een tegenstander kan hard aankomen, maar een bal die vol op het lichaam geslagen wordt ook. Daarom dient afgesproken te worden dat de speler die de bal wil slaan, niet gehinderd mag worden in het slaan van die bal. Hinderen kan zijn doordat de tegenstander voor hem, naast hem of vlak achter hem staat zodanig dat de kans bestaat dat de tegenstander met het racket geraakt wordt. Maar het kan ook dat de tegenstander zodanig in de weg staat dat hij met de bal geraakt kan worden. In zo'n geval: Stop te allen tijde het spel! De regel is dat in zo'n geval een 'let' wordt gespeeld. Een let houdt in dat het punt overnieuw gespeeld wordt zonder dat er een punt toegekend wordt.

GREEP

Een eerste aanwijzing voor de leerlingen heeft betrekking op de greep van het racket. De kwaliteit van de slagen kan vaak al verbeterd worden door het racket goed in de hand te nemen. In tegenstelling tot de greep bij tennis staat het racketblad bij de greep van een squashracket veel meer 'open', en niet 'dicht'. Dit kan heel gemakkelijk aangeleerd worden door de zogenaamde 'V-greep'. Met de wijsvinger en duim wordt een virtuele 'V' gecreëerd. Het middelpunt van deze 'V' leg je, indien je het racket recht voor je houdt (blad omhoog en zodanig dat je tegen de zijkant van het racket aankijkt en niet tegen de snaren), in de linkerhoek van het rackethandvat. Let hierbij op dat de duim ook om het racket heen wordt gelegd.

Squashgreep

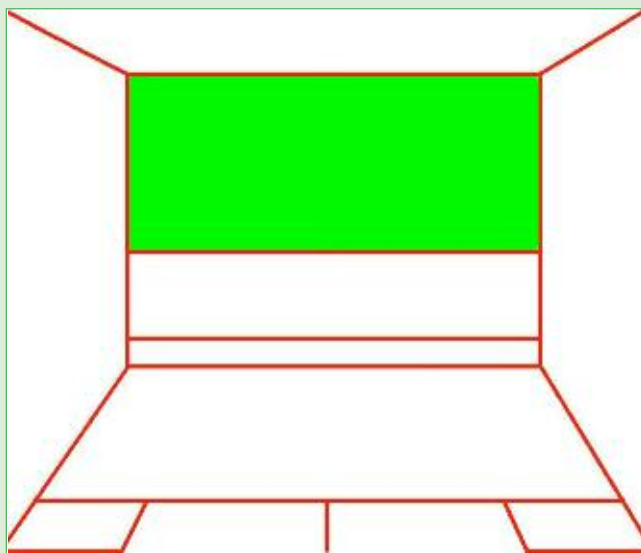
AANWIJZINGEN

De tweede aanwijzing die beginners gegeven kan worden, lijkt heel simpel maar wordt toch vaak vergeten. Dit is de aanwijzing: 'Blijf naar de bal kijken'. Het is tijdens het slaan van de bal belangrijk de ogen altijd gericht te hebben op de bal. Dit zal de kans op het goed raken van de bal, namelijk zo goed mogelijk in het midden van het racketblad, aanzienlijk vergroten. Mensen hebben vaak de neiging om tijdens hun slag al weg te kijken naar bijvoorbeeld de richting waar de bal heen zou moeten gaan. En ook als de bal geslagen is, dient hij nog met de ogen gevolgd te worden om te kijken waar de tegenstander de bal heen stuurt.

SPELVORMEN

'Het is heel leuk snel een punt te scoren, maar het geeft nog meer voldoening om iemand helemaal uit te spelen.'
(Beginnende speler na vijf squashlessen.)

Er is een aantal spelletjes te spelen op de baan met twee of meerdere personen. Het eerste spel is om een wedstrijd te spelen met twee personen waarbij alle ballen boven de middenlijn moeten komen. Ten eerste vereist dit wat richtwerk en inschatting; de speler moet kijken waar de bal geraakt moet worden en de bal ook zodanig plaatsen. Omdat er verder niet heel gemakkelijk gescoord kan worden en de bal steeds vrij hoog teruggebracht wordt, zullen de rally's langer duren. Het idee hierbij is wel om zoveel mogelijk te variëren met het geven van richting aan de bal. Probeer, afhankelijk van waar de tegenstander staat te bepalen of je de bal rechtdoor, of juist schuin speelt.

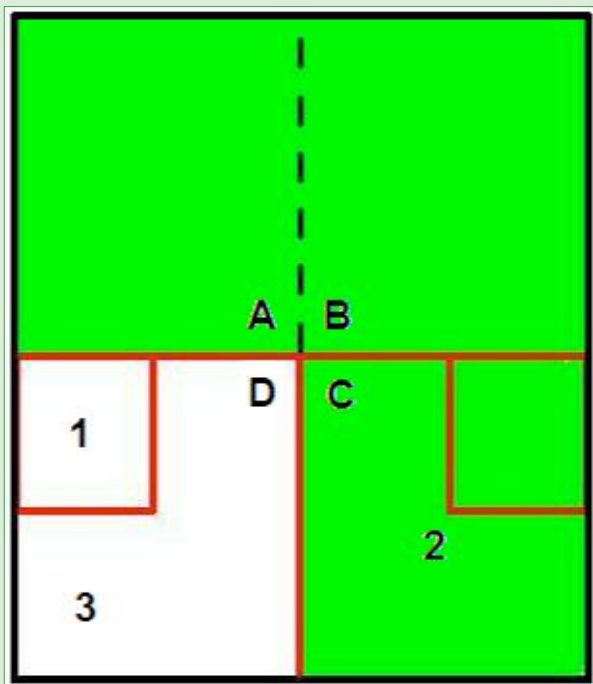
Spel 1 boven de middenlijn

Indien je met meer dan twee personen op de baan staat (maximaal vier), wordt het lastig een partijtje te spelen zonder dat dit gevaarlijk wordt. Een geschikt spel in dit soort situaties is 'drie-kwart'. Zoals de naam al een beetje doet vermoeden, wordt er slechts gespeeld op driekwart van de baan. Er wordt een rally gespeeld tussen twee personen. De persoon of personen op de baan die niet aan bod komen, kunnen plaatsnemen in het kwart dat niet gebruikt wordt.

Dit zal verduidelijkt worden aan de hand van het volgende voorbeeld met illustratie. Neem de drie spelers één, twee en drie en een baan verdeeld in de vier kwarten A, B, C, D. Speler één en speler twee beginnen. Speler drie neemt niet deel aan het spel en staat in het kwart D dat niet gebruikt mag worden in de rally, maar alleen voor de service. Speler één serveert uit het kwart D naar speler twee die in kwart C ontvangt. De rally begint. De bal komt nu in kwart B, A en C. Dan speelt speler twee de bal in kwart D. De bal is uit. Speler één wint de rally. Speler één zal nu gaan ontvangen in kwart C, terwijl speler drie zich opmaakt om te gaan serveren uit vak D. Speler één wint ook de rally van speler drie en blijft ontvangen. Speler drie maakt plaats voor speler twee, die weer gaat serveren. Elke gewonnen rally telt als één punt en er kan doorgedaan worden tot iemand 15 punten heeft. Er kan dan gewisseld worden naar de tegenovergestelde zijde van de baan. Kwart C kan dan buiten beschouwing worden gelaten en dus wordt er gespeeld in de kwarten A, B en D. Indien er vier spelers op een baan staan, betekent dit dan dat er twee spelers staan te wachten in het kwart dat niet gebruikt wordt.

Retourneren van de service

Driekwartten

Er kan natuurlijk ook gewoon een normale wedstrijd gespeeld worden tussen twee personen op één baan. De lijnen op de baan gelden zoals hier boven al uitgelegd is. Een belangrijke regel is dat indien de speler die aan service is een

punt scoort, automatisch bij zijn volgende servicebeurt vanuit het andere servicevlak moet serveren. Verliest de speler die serveert de rally, dan is dit een 'hand-out'. De speler die de rally won, mag nu kiezen van welke kant hij gaat serveren.

DE PUNTENTELLING

Er zijn momenteel twee soorten puntentelling die algemeen aanvaard zijn. De professionele 'Amerikaanse' puntentelling en traditionele 'Engelse' puntentelling. Bij de Amerikaanse puntentelling geldt een point-a-rallysysteem, dat houdt in dat iedere gewonnen rally een punt oplevert. Bij 11 punten is het een game; wordt het 10-10 dan volgt een tie-break die gewonnen wordt bij twee punten verschil. Zo kan een game bijvoorbeeld eindigen in 13-11 of zelfs 18-16. Een wedstrijd is best-of-five games. Dit betekent dat de speler die als eerste drie games wint, de uiteindelijke winnaar is.

Bij de Engelse puntentelling kan alleen een punt gescoord worden als je zelf serveert. Een game wordt gespeeld tot negen punten. Wordt het 8-8, dan mag de tegenstander kiezen of er tot de negen of tot de tien gespeeld wordt. Ook hier is een wedstrijd best-of-five games.

De Amerikaanse point-a-rally puntentelling wordt over het algemeen als attractiever beschouwd. Als men nog nooit gesquasht heeft, is dit waarschijnlijk het beste systeem om te gebruiken. De puntentelling is gemakkelijk toe te passen en de wedstrijden zullen meer gelijk op gaan, omdat elke rally die gewonnen wordt een punt oplevert.

Sander Kock is lid van de nationale squashselectie en combineert dit momenteel met de studie Economie & Bedrijfskunde aan de UvA in Amsterdam.

Correspondentie: sanderkock@xs4all.nl

Stiller Sporten...? Het kan!

- Gehoorverlies
- Oorsuizen
- Hoofdpijn
- Vermoeidheid
- Stemproblemen

zijn het gevolg van lawaai en nagalm in de sportzaal waar u les geeft!

Vraag ons om een vrijblijvend advies, geluidsmetingen en/of een oplossingsvoorstel.

Want uw gehoor moet nog een tijd mee!

Sportzalen met akoestische plafond- en wandpanelen van Ecophon

Ecophon

Biezeveld 3
5531 BX Bladel
Tel.: 0497 - 387 005
Fax: 0497 - 387 528
info@acour.com
www.acour.com

Acour **Lawaaibestrijding b.v.**
Initiatiefnemer van
www.Stille-Sportzaal.nl

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

OUTDOOR > *Hartje Ardennen* < OVERNACHTEN

BRANDSPORT

Mierchamps 15 • 6980 LA ROCHE-EN-ARDENNE • T: 084/41 10 84
www.brandsport.be • info@brandsport.be

Klimonderwijs onderdeel opleiding leraar lichamelijke opvoeding

Convenant KVLO, NKBV en ALO's

In de opleiding tot leraar lichamelijke opvoeding (de ALO) komt een apart traject voor het geven van klimonderwijs. Elke student die aan de ALO afstudeert, is op termijn gecertificeerd om klimlessen op scholen te geven. Dit staat in een convenant dat de Klim- en Bergsportvereniging (NKBV), de ALO's en de KVLO woensdag 8 oktober jl. hebben afgesloten.

In het studieprogramma aan de zes ALO's in Nederland wordt nu een opleiding tot 'Sportklimbegeleider Onderwijs' opgenomen. Wie de opleiding met succes afrondt, krijgt een licentie om binnen het onderwijs klimles te geven. Die licentie moet vervolgens onderhouden worden. Ook zittende gymdocenten kunnen dit programma volgen.

Het is uniek dat een sportbond, opleidingsinstituten en een vakvereniging een convenant afsluiten. Het geeft aan hoe groot het belang bij alle partijen is om vakkundig en veilig klimonderwijs te garanderen.

Correspondentie: bert.boetes@kvlo.nl

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk

www.grevink.nl

klik op "actie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

in wintersport

Voor een offerte of brochure bel:

Tel: 0341-460180

Fax: 0341-431888

Email info@grevink.nl

KVLO-BELEID OMGAAN MET CONFLICTGEDRAG EN AGRESSIE

KVLO en de opleidingen tot leraar lichamelijke opvoeding willen, in samenwerking met deskundigen uit het werkveld, een standaard ontwikkelen voor het leren omgaan met conflictgedrag en agressie. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het onderstaande stappenplan.

Door: Bert Boetes en Alien Zonnenberg

De drie stappen

1 Het professioneel leren omgaan met ingewikkeld gedrag, hierbij aansluiten bij het competentieprofiel van de moderne docent. In plaats van het ontwikkelen van een nieuwe cursus zelfverdediging, willen we de start maken bij de docent bewegingsonderwijs zelf. Bij zijn persoonlijke professionaliteit en competenties ten aanzien van conflictgedrag en agressie. Hoe ga je als docent om met intimiderend en grensoverschrijdend gedrag, wat heb je nodig om professioneel te kunnen ingaan op lastig, ingewikkeld gedrag? Wanneer dat voldoende in beeld is gebracht, kan de docent doorgaan met het volgende punt.

2 Het leren maken van een programma voor de leerlingen en het aanleren van vaardigheden aan de leerlingen waarbij we een driedeling kunnen maken in basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

3 Daarnaast steken we in op het updaten van de programma's van de ALO's van bestaande cursussen zelfverdediging voor jongens en meisjes. Deze programma's willen we naast elkaar leggen en samen met een expertisegroep, bestaande uit onder meer, Platform Jongens in Balans, APS, Movisie en leraren bewegingsonderwijs bekijken.

Eén van de wensen voor de toekomst is bijvoorbeeld dat er goed audiovisueel aansprekend materiaal wordt gemaakt, waar de huidige zaggeneratie naar wil kijken. Wellicht een leuke opdracht voor de Nederlandse Film en Televisie Academie in samenwerking met Teleac-NOT schooltelevisie. De opleidingen en aanbieders van cursussen dienen onderling goed af te stemmen op inhoud en lengte van cursussen en ook een kwaliteitsborging bieden. Een flinke klus al met al. De verwachting is dat de eerste cursus voorjaar 2009 kan gaan starten. We houden u op de hoogte.

FOTO: TWAN BELGERS

Boksen op school; omgang met elkaar is belangrijk

Tot slot is de financiering nog een probleem, zeker als we het hebben over het maken van audiovisueel materiaal. Mogelijk kunnen bij OCW, VWS e.a. bronnen worden aangeboord. Het bijzondere van dit programma is dat het geen kortlopend project is maar een stevige investering in het onderwijs zelf. Er staat een professionele docent voor de klas, ook op dit gebied.

Correspondentie: onderwijsvo@kvlo.nl

T

LA GRANDE FINALE

Het gedrag van de jeugd verandert en verhardt. Je ziet het om je heen gebeuren, maar je weet het moeilijk positief te beïnvloeden. Wij doen een poging om jullie, als beïnvloeders binnen het bewegen, middels ons 'praktijkschema' een helpende hand te bieden om een eigen manier van 'ermee omgaan' te creëren. Gedragsbeïnvloeding begint volgens ons immers bij jezelf! Door: Hans Bos, Aloys Bos, Dirk-Jan de Jong

De kinderen van tegenwoordig hebben teveel materiële mogelijkheden voor de beperkte persoonlijke en sociale mogelijkheden, die ze bezitten. In de grote drukke wereld is steeds meer mogelijk en voor handen. Maar er ontbreekt regelmatig ook iets: de juiste opvoeding en sturing.

Het opzoeken van grenzen is altijd een eigenschap van kinderen geweest. Dit doen ze omdat ze kinderen zijn. Zij moeten echter wel leren wat wel en wat niet mag, wanneer ze te ver gaan en hoe ze een probleem kunnen voorkomen en op kunnen lossen. Een maatschappij zonder rem, die voortdurend nieuwe mogelijkheden blijft creëren, roept over zich af om uitgetest te worden. Hiervoor bieden kinderen zich graag aan.

Het kan niet meer mis

Daar sta je dan met de eerste les van je lessenreeks minitramp-hoogspringen. Door jou, de avond tevoren, tot in de puntjes uitgewerkt. Meerdere situaties. Eén met een hoge lijn en een eindje verderop één met een lage lijn. Aan de andere kant van de zaal staat ringhockey klaar. Twee keer vijf blokjes om de score bij te houden en de banken op de zijkanten neergezet, zodat je niet overal de ringen terugvindt. Doordraaisysteemje en een goede hoek van banken gebouwd om ze alles in de perfecte volgorde uit te leggen. Kortom, een weloverdacht arrangement. Gisteravond viel je glimlachend in slaap, want dit kon niet misgaan. Voor een goede beweging dit en voor een mindere beweging meer van dat. Sfeervol dagje, veiligheid voorop.

Het is half negen en klas 3tA komt langzaam binnendruppelen. Goed in de gel, dat wel. Ze zien de dikke mat liggen. Zolang dat ding rechtop staat is het vaak prima, (doet denken aan goaltje-goal) maar liggend...?

Je wenst ze één voor één een goede morgen. Zo her en der krijg je wat slappe handjes terug. Het valt ze direct op dat je geen bal onder je arm hebt. Als ze dan toch iets móeten doen, dan maar wat met een bal, pilonnen en eventueel iets waarachter ze zichzelf kunnen verstoppen.

Je hoort ze hardop morren: 'Waarschijnlijk iets met over de kop gaan.'

Er loopt er direct één terug naar de kleedkamer en vertelt daar hoe het er voor staat aan zijn klasgenoten, die daar schreeuwend onder de lege kapstokhaakjes over de bankjes heen rennen.

Tadaaa; het hek van de dam. En dit allemaal terwijl je het zo goed met ze voor had.

ALS UITVLOEISEL VAN ONZE MAATSCHAPPIJ

De maatschappij is in zeer korte tijd heftig veranderd, waardoor het gedrag van de jeugd logischerwijs mee verschuift. Het, zo onschuldige, woord donderjagen heeft een andere invulling gekregen. De lading is anders. Vroeger had iedere stad en elk dorp zijn 'eigen' kwajongens.

Kleine raddraaiers, die door iedereen een beetje in de gaten gehouden dienden te worden. Regelmatig werden deze knapen in de kraag gevat als er een bal door het raam ging, belletje getrokken werd of als er ergens een ventieltje was losgedraaid. De jeugd van tegenwoordig heeft zijn eigen streken.

Sterker nog, ze doen het automatisch, door de drang om (zichzelf) te ontdekken en ontwikkelen. De jeugd van tegenwoordig is een product van ons en onze maatschappij. Zij hebben uiteindelijk nergens voor gekozen. We kunnen dan ook niet zeggen dat dit gedrag ook direct aan de kinderen van deze tijd ligt. Ze hebben gepakt wat voor hen klaar lag. Het is als iemand verplichten om bruine bonen te eten en het hem/haar daarna te verbieden om scheten te laten. Het moeten laten circuleren van geld, hoge werkdruk van ouders, veel mechanische 'vriendjes' die op de lange termijn onmisbaar worden en weinig sociale controle zijn enkele oorzaken die invloed uitoefenen op het gedrag van de jongeren.

Binnen grote scholen(gemeenschappen) waar leerlingen vaak opgaan in de massa is het moeilijker de veiligheid te waarborgen en de opvoedingsrol als school uit te voeren. Leerlingen

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Over de kop gaan

moeten, zeker in deze levensfase (12 t/m 16 jaar), begrensd en goed gestuurd worden. In de opvoeding komt het er op neer dat ze steeds meer op zichzelf aangewezen zijn. Het 'in contact komen met anderen' gebeurt steeds vaker via een inbelverbinding vanuit de bureaustoel. Het komt er dus op neer dat zij zichzelf, van jongs af aan, competenties op persoonlijk vlak eigen moeten maken, die ze vroeger elders aangereikt kregen. Het blijkt dat dit niet zonder slag of stoot gaat op het moment dat ze wél bij elkaar komen. Sportverenigingen, wijkcentra en andere plaatsen waar jongeren met elkaar in contact komen, maar voornamelijk scholen, zouden hier dan goed op in moeten spelen. Kinderen zijn interessant, vaak leuk, maar soms ook lastig om mee om te gaan. Ze zitten allemaal anders in elkaar.

HET NIEUWE BEWEGINGSONDERWIJS?

Wij, als 'jonge' docenten bewegingsonderwijs werkzaam in het praktijkonderwijs of binnen het zmk, zijn van mening dat ze ook allemaal op een andere manier behandeld moeten worden, want dit verschijnsel geldt al jaren binnen het bewegingsonderwijs. Het differentiëren binnen bewegingssituaties, maar ook in de klaslokalen is tegenwoordig met recht een vanzelfsprekendheid geworden. Dit doen we omdat wij kinderen op een leuke manier, goed én op niveau willen laten leren (bewegen). Kinderen vinden hierin hun

persoonlijke uitdaging. Toen dit verschijnsel nog in zijn kinderschoenen stond waren docenten lichamelijke opvoeding vooral bezig met lesgeven op groepsniveau. De klas naar een hoger niveau brengen. Klassikale lessen waarin men tegelijk of na elkaar hetzelfde moest doen. Allemaal hetzelfde doel voor ogen. Ergens heel mooi, maar er miste iets. Sommigen konden meer dan dat er van hen verwacht werd, anderen vielen buiten de boot. Enkel van hen kregen 'het bewegen' van thuis mee, oefenden in hun vrije tijd of deden aan sport. Het moment was aangebroken om binnen het bewegingsonderwijs veranderingen door te voeren. De schop erin. Er moest meer individuele aandacht aan de leerlingen worden besteed. Meerdere bewegingssituaties waarbinnen iedereen zich op zijn/haar eigen niveau kon ontplooien. Deze veranderingen namen met zich mee dat er vanaf dit bewuste moment ook meer van de docenten werd verwacht. Vijfentwintig individuen 'bewegenderwijs' naar een hoger niveau tillen is maatwerk! Hiervoor was veel meer nodig dan een koekoeksklok en een fluitje. Logischerwijs ging dit niet over één nacht ijs. Er werden academies opgericht, handelingsplannen geschreven en er werd tot in de late uurtjes overleg gevoerd. Het moderne bewegingsonderwijs was geboren. Uiteindelijk heeft deze verschuiving ervoor gezorgd dat het bewegingsonderwijs op scholen flink in de lift is geraakt.

STARTEN BIJ DE KINDEREN ZELF ÓF ...?

Na jaren van schaven aan methodieken stuiten we nu, anno 2008, op nieuwe problemen. Het zit 'm dit keer in de primaire voorwaarden: de kinderen zelf. Wij achten het noodzakelijk om hier een artikel aan te wijden aangezien het slot van het hoofdstuk 'gedragsproblemen' nog lang niet in zicht is. De kinderen van tegenwoordig zijn vaak 'Alone in a crowd'. Alleen in een hele grote drukke wereld waarin steeds meer mogelijk en voor handen is. Via mediums als internet (met al zijn bijbehorende programma's) en de mobiele telefoon is het contact maken met andere delen van het land en zelfs de rest van de wereld vele malen eenvoudiger geworden. Teveel materiële mogelijkheden voor de beperkte persoonlijke en sociale mogelijkheden die ze bezitten. Dit resulteert bij kinderen vaak in een gedragsprobleem. Ofwel angst dat de ander het beter heeft dan jijzelf. Om de maatschappij positief te kunnen blijven beïnvloeden, zullen we de oplossingen ergens anders moeten zoeken: bij onszelf! Angsten en frustraties hebben invloed op het menselijke gedrag. Ook jongeren hebben dagelijks met deze perikelen te maken. Dit heeft alles te maken met wat ons brein allemaal opslaat in ons geheugen. We slaan automatisch leuke en minder leuke ervaringen op. Dit heeft een groot aandeel in de ontwikkeling van elk kind.

Een kind een complimentje geven en hem/haar het gevoel te geven tot lukken te komen zal ervoor zorgen dat hij/zij zich 'lekkerder' gaat voelen. Waarschijnlijk willen ze meer van die complimentjes, en gaan ze 'beter' gedrag laten zien.

AFWIJKEND GEDRAG BEÏNVLOEDEN

We weten de kenmerken van 'apart' gedrag. We bestempelen de leerlingen, maar weten er niet op een leuke manier mee om te gaan. Nu proberen we het gedragsprobleem zo helder mogelijk in kaart te brengen, het een naam te geven, werkpunten voor de leerling te formuleren en met aanzetten en doelen aan de slag te gaan. We vergeten echter de vertaalslag te maken naar de eigen les en ons eigen handelen. We hebben moeite met dit gedragsprobleem en weten het als docent niet goed te beïnvloeden. Wat kun je als docent dan zelf concreet veranderen binnen je lesgeefsituatie? Men zou de, al afgegeven, stempel aan hen uit moeten leggen en trachten samen met het kind te werken aan een manier van omgaan met zichzelf en met zijn/haar omgeving. Om ons handelen handen en voeten te geven, hebben we een 'praktijkschema' gecreëerd met de vier belangrijke componenten waarmee je gericht invloed kunt uitoefenen. Deze viercomponentenlijm bestaat volgens ons uit: (1) sfeer, (2) regels, (3) omgang en (4) gedrag.

We zullen deze vier dan ook één voor één beschrijven. Hiermee trachten wij een context te scheppen waarin leerlingen en leraar zich zo plezierig en veilig mogelijk kunnen voelen en jullie inzicht geven (inclusief tips) in ons concrete handelen.

Sfeer

We hopen er van uit te kunnen gaan dat een docent een gezellige, leerzame en veilige sfeer weet te creëren in zijn/haar les. Vaak wordt deze beïnvloed door het strak hanteren van de regels, maar probeer de leerling meer spelenderwijs en met inlevingsvermogen in zijn/haar wereld te benaderen. Hierdoor zal je benadering met veel humor en betekenisvoller overkomen en zodoende daadkracht uitstralen. Probeer de sfeer toegankelijk en vriendelijk te krijgen, zodat de regels als 'erbij' worden ervaren. Door een veilige sfeer te creëren ontstaat er acceptatie, minder angst, gedragsverbetering en uiteindelijk een veel betere omgang tussen leerlingen en tussen leerling en docent. Voor beiden wordt het eenvoudiger zichzelf te durven zijn.

Regels

Het grijpen naar regels is het meest gebruikte handvat bij een gedragsprobleem. Hier heb je voor je gevoel de meeste controle over. We constateren een gedragsprobleem of 'aparte' gedraging en gaan er dan een regel (met straf) opzetten. 'Doe je dat nog één keer, dan gebeurt er dit!' Door deze manier van handelen zul je het gedragsprobleem niet veranderen, maar juist conditioneren. Natuurlijk zijn regels en begrenzingen nodig, want het is en blijft een belangrijk handvat om invloed mee uit te oefenen. Waar een kind vaak wel

FOTO: HANS DIJKHOFF

Een goede sfeer

naar op zoek is, is de spanning. Dit is ook nodig om zich te ontwikkelen. Nu is het aan de volwassenen om kinderen daarin te sturen, te begrenzen en op het moment dat de jeugd over de grens gaat zich er goed bedoeld in te mengen. De samenwerking tussen 'oud' en 'jong' is nodig om een algehele gedragsverbetering in gang te zetten. Maar probeer het ervaren van een straf en/of een begrenzing (met regels) in evenwicht met de andere componenten te laten zijn.

Omgang

Probeer meer te letten op hoe een leerling in je les omgaat met jou, de klasgenoten en de materialen. Eerst maar eens kijken wat de leerling daar laat zien. Probeer wat je hebt gezien zo duidelijk en helder mogelijk te benoemen! Hierbij is het belangrijk dat je het niet direct met afkeuring benadert, maar begrip kunt tonen. Begrijp je waarom de leerling zo 'raar' of liever 'anders' doet? Maak daarna naar de leerling duidelijk dat je het niet kunt accepteren en spreek je verwachtingen naar hem/haar uit. De leerling weet wat hij/zij dan wel kan en mag doen. Het is belangrijk om de leerling hierbij een keuzemogelijkheid te geven, zodat hij/zij eigen verantwoordelijkheid krijgt en moet nemen. Deze manier van handelen zal de sfeer ten goede komen, meer begrip/waardering van de leerling naar jou als docent opleveren en meer beïnvloeding van het gedrag bewerkstelligen.

Gedrag

Het is belangrijk dat je kinderen gedragsmatig goed observeert, misschien wel bestudeert en ze vervolgens van hun eigen gedrag bewust maakt. Na het benoemen spreek je jouw verwachtingen uit zoals jij, als docent, wilt dat de leerling zich gedraagt. Dit komt de leerling ten goede. Gedrag is wat een leerling presenteert. Een combinatie van ieders gedrag met iets of iemand maakt de omgang.

HANDELEN IN DE PRAKTIJK

Jouw voorkomen als leerkracht moet een zo goed mogelijk voorbeeld zijn voor de leerlingen. Het gaat om het ontwikkelen van een eigen manier. Bovengenoemde punten moet je ook altijd op jezelf betrekken. Wees je bewust van jouw aandeel als docent! Straffen klinkt erg negatief, maar met jouw eigen manier (eerlijk en oprecht) kun je 'de straf' omzetten in iets leerzaams. Als je als docent gemeente verbale of fysieke agressie gebruikt, handel je vanuit dezelfde bron, namelijk de angst om de grip op de situatie te verliezen. Dit is wat jij uitstraalt naar de leerling. Probeer 'jezelf' te durven zijn. Durf schouder aan schouder met de leerling komen te staan. Geen strijd,

Iets met pilonnen

FOTO: ANITA RIEMERSMA

maar saamhorigheid. Negatieve ervaringen willen kinderen vaak niet nog een keer meemaken, dus op het moment dat een kind denkt of voelt dat er weer zo'n ervaring aan zit te komen, verzet het zich. Er wordt een manier verzonnen om daar aan te kunnen ontkomen. Het, op deze manier, handelen van een kind wordt als een gedragsmatig probleem betiteld. De mate waarin het kind deze ervaringen opdoet, met geringe of geen sturing, zorgt voor een verschil in zwaarte van het gedragsprobleem. Het resultaat is dat een kind een emmertje frustratie met zich mee draagt vol met 'on'-dingen: onzekerheden, onduidelikheden, onveiligheden, onwetendheden, ontevredenheden, onmacht en dergelijke. Het durven toegeven van een angst is

waar het om draait. Een situatie creëren waarin iedereen de veiligheid voelt om zichzelf te kunnen zijn is van levensgroot belang. Elk kind is uniek en heeft een individuele aanpak nodig. Binnen het groepsproces dienen algemene regels te gelden waaraan iedereen zich zal moeten houden. Het trachten de jeugd bewust te maken van de verschillen in personen is erg belangrijk. Dit geldt ook voor uitleg in de betekenis van woorden als acceptatie, waardering, respect, enz.

ONS ADVIES

Het roestige randje moet eraf. Ga vanuit jezelf lesgeven, snuffe persoonlijkheid, ietsje meer van jezelf laten zien. Dit zal met zich meebrengen dat je zowel op docerend vlak als op persoonlijk vlak je steentje zal moeten bijdragen. Wat vind jij als persoon belangrijk? Vleugje gevoel, klein laagje liefde. Je zou als het ware de trampoline moeten zijn om kinderen zowel bewegend als persoonlijk naar een hoger niveau te laten springen.

Over de schrijvers

Aloys Bos en Hans Bos zijn beiden werkzaam op het Diezercollege, afdeling praktijkonderwijs te Zwolle, terwijl Dirk-Jan de Jong werkzaam is op de Mulock Houwerschool, afdeling zmok te Amersfoort. In hun dagelijks werk worden zij voortdurend uitgedaagd met gedragsproblemen om te gaan. Als praktijkexperts verzorgen zij al een aantal maal een profileringscursus voor studenten van de Calo, die geïnteresseerd zijn in het beïnvloeden van afwijkend gedrag.

Correspondentie: bsh@diezercollege.nl
alloys_bos@hotmail.com
djdejong@mulock2000.nl

DE AANPAK VAN HET LEREN SPORTEN EN/OF BEWEGEN IN LO! (1)

In deze rubriek brengen we zaken onder de aandacht die dat in uw ogen verdienen. Met de inhoud hoeft de redactie het niet eens te zijn. In dit artikel laten we een auteurscollectief aan het woord dat een tweedeling bespreekt in aanpak. Een bewegingsgerichte versus een sportgerichte aanpak. Door: Auteurscollectief¹

INTRODUCTIE

In 2007 zijn er twee onderzoeken gepubliceerd die een beeld geven van de stand van zaken in ons vak. Een beschrijvend onderzoek, *Naar beter bewegingsonderwijs*, van het Mulierinstituut, onder redactie van Harry Stegeman, en een ontwikkelingsonderzoek van Edwin Timmers en projectgroep: *Voor applaus moet je het niet doen!*

De resultaten en conclusies van de beide onderzoeken geven geen eenduidig antwoord op de vraag: doen we het als vak nu goed of slecht? Het ontbreekt ons in het vak LO namelijk aan een gezamenlijke inhoudelijke norm of kwaliteitsstandaard, zoals bijvoorbeeld medici en advocaten die wel hebben. Een kwaliteitsstandaard om zelf te kunnen beoordelen of het vak voldoende professioneel wordt uitgevoerd.

Dat oordeel kan vooralsnog ook niet worden gegeven. Dat hangt namelijk af van wat we in het vak belangrijk vinden. Met andere woorden: 'Zeg eerst wat uw opvattingen zijn. Wat verstaat u onder 'goed' leren, onderwijzen en professioneel handelen van vakleraar en vakgroep? Pas dan kunnen we zeggen of u het goed of slecht doet!'

PRAKTIJKTHEORIEËN ALS BASIS VOOR VAKONTWIKKELING

Ook verschenen er in 2007 twee interessante praktijkpublicaties. Door de SLO-KVLO werd het *Basisdocument Bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs* uitgegeven en van Marco van Berkel cs. verscheen de uitgave *Perspectieven op bewegen voor het basisonderwijs*. Beide publicaties baseren zich, naar onze mening, op een zelfde praktijktheorie, die we in het vervolg van het artikel, praktijktheorie A² zullen noemen. Onder een praktijktheorie verstaan we een verzameling praktische handelingsaanbevelingen op basis van meerdere theorieën én praktijkervaringen. De eerste publicatie, het *Basisdocument VO* heeft van de KVLO de status van 'referentie en standaard' voor het vak gekregen. Er bestaan in ons vak echter ook andere redelijk complete praktijktheorieën. Eén daarvan is ontwikkeld door de ALO-Groningen. We zullen deze praktijktheorie B³ noemen. In dit

artikel zullen we beide praktijktheorieën op enkele punten met elkaar vergelijken om duidelijk te maken dat er ook andere gedachten én kwaliteitscriteria in ons vak bestaan dan alleen die van praktijktheorie A.

Op de volgende hoofdpunten zullen we proberen de verschillen tussen beide praktijktheorieën aan te geven.

- *Wat* er geleerd moet worden? Is dit meer 'sportgericht' of meer 'bewegingsgericht'?
- *Hoe* er geleerd moet worden? Is dat meer 'volgend' of meer 'ontwikkeland onderwijs'?

Het gaat dan om verschillen in de 'druk op' of aanpak van het leren en presteren.

Hoewel beide theorieën van elkaar verschillen, kunnen ze elkaar wél aanvullen. Dat blijkt uit het gegeven dat ze in verschillende mengvormen in het werkveld terug zijn te vinden.

SPORTGERICHT OF BEWEGINGSGERICHT?

In praktijktheorie A en het *Basisdocument* wordt uitgegaan van een indeling in betekenisgebieden. In een betekenisgebied is een aantal verwante bewegingsproblemen of bewegingsuitdagingen verzameld. Daar worden ook sportvormen bij betrokken. Deze worden echter niet gebruikt om beter te leren sporten, maar om een hoofdprobleem, zoals bijvoorbeeld het 'inblijven en uitmaken', ervaarbaar te maken. Veel van deze bewegingsproblemen zijn dan ook niet per definitie sportspecifiek gericht. De activiteiten zijn afkomstig uit een zo breed mogelijk geformuleerde bewegingscultuur van de jeugd of speciaal ontworpen voor de school, soms zonder een duidelijke relatie naar de bewegingscultuur. Het herkennen en uitvoeren van betekenisgebieden noemen wij de 'bewegingsgerichte benadering'.

In praktijktheorie B bieden we leerlingen bewegingsuitdagingen die direct afkomstig zijn uit sporten in onze bewegingscultuur. Onder een sport verstaan we een fysieke activiteit, die aanspreekt en plezierig wordt gevonden en maatschappelijk als vrijetijdsactiviteit is geaccepteerd. We noemen dit de 'sport-

gerichte benadering'. In een sportgerichte benadering willen we leerlingen (beter) leren voetballen, turnen of judoën. Dat wil overigens niet zeggen dat de activiteiten op een ideaaltypische manier rechtstreeks uit de sport gekopieerd worden. Ook in een sportgerichte benadering is het een basistaak van de leraar LO om activiteiten tot voor leerlingen haalbare uitdagingen te maken.

De keuze voor de opname van een sport in een sportgericht LO-programma vindt plaats door de vele mogelijke sporten op een aantal punten met elkaar te vergelijken. Het doel daarvan is tot een veelzijdig sport- en bewegingsaanbod te komen. We vragen ons dan af:

- welke sportactiviteiten hebben de meeste ontwikkelings-, belevings-, transfer-exemplarische waarde?
- is er in het sportaanbod sprake van voldoende spreiding aan bewegingsmotieven én aan de mogelijkheid om meerdere motieven met behulp van een sport te actualiseren?
- zijn de verschillende sportcategorieën, zoals bijvoorbeeld: land-watersporten, team-individuele sporten, winter-zomersporten of duur-evenwichtssporten, vertegenwoordigd in het aanbod?

We beschrijven hierna de verschillen in aanpak tussen een sportgerichte en een meer bewegingsgerichte benadering. We doen dat vooral op basis van de uitwerking van praktijktheorie A in het *Basisdocument voor het VO* en gaan er van uit dat de lezer van de inhoud daarvan in grote lijnen op de hoogte is. We leggen daarbij een accent op de punten van praktijktheorie B, waarvan we vinden dat deze aanvullend kunnen zijn ten aanzien van de kwaliteitscriteria, zoals uitgewerkt in het *Basisdocument VO*.

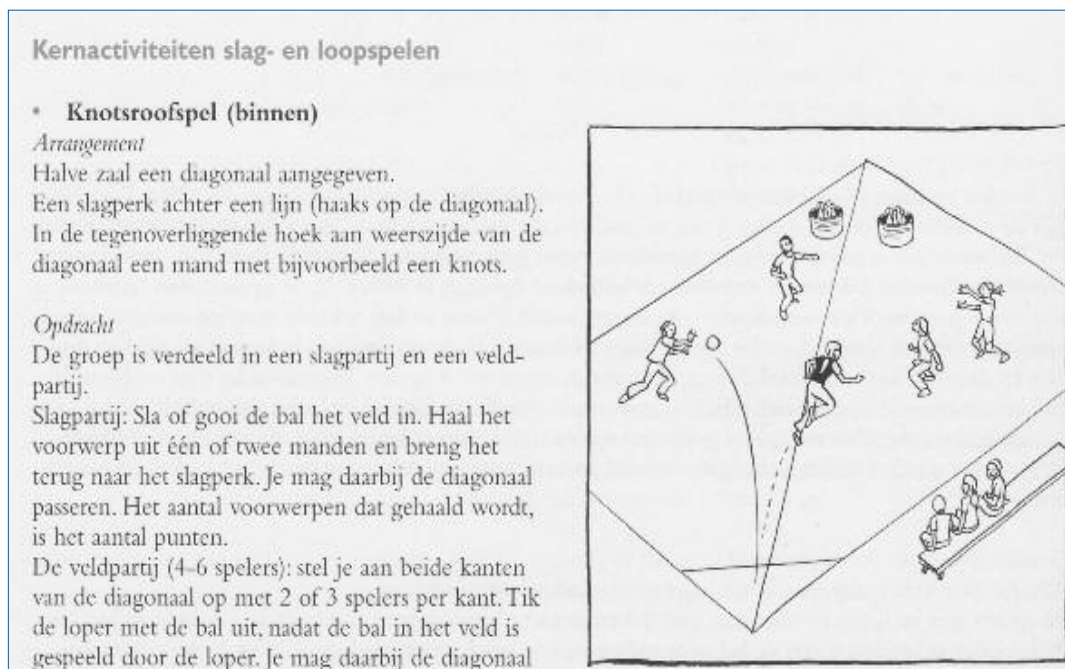
VERSCHILLEN IN WAT WE EEN PROBLEEM NOEMEN

In beide theorieën is de kern van het lesgebeuren dat leerlingen daarin sport-/bewegingsproblemen en regelproblemen moeten leren op te lossen. De verschillen zitten hem in de aard van die sport- en bewegingsproblemen.

Als we in praktijktheorie A leerlingen een dominant probleemgebied zoals het 'inblijven en uitmaken' willen laten ervaren, dan horen daar afgooispelen, tikspelen en slag- en loopspelen allemaal bij. Het probleem is algemeen van aard en kan daarom door meerdere min of meer los van elkaar staande (kern)activiteiten door de leerlingen worden herkend en geactualiseerd. Het op 'enig

niveau deelnemen' krijgt prioriteit. In tegenstelling tot praktijktheorie A is het vertrekpunt in praktijktheorie B, dat we de leerlingen steeds 'beter willen leren deelnemen' aan sporten. Bijvoorbeeld wat beter leren softballen. Het kernprobleem is dan 'slaan, honklopen en het voorkomen daarvan'. Beleven, in de zin van ervaren, leren én leren hoe te leren zijn daarbij afwisselend van belang. Het kernprobleem komt in meerdere opeenvolgende eindspelvormen⁴ als 'drie- of vierhonken softbal met twee, respectievelijk drie slagmensen' aan bod. Als tijdens het spelen van zo'n eindvorm blijkt dat het insluiten tussen de honken voor de leerlingen een probleem is, dan zullen we de leerlingen eerst met gerichte aanwijzingen proberen te helpen. Als het resultaat daarvan onvoldoende is, laten we dit specifieke deelprobleem in een eenvoudiger spelvorm, een basisvorm, met 'lopen tussen twee honken' uitvoeren. Daarna wordt die basisvorm weer in de eindspelvorm toegepast.⁵ Het knotsroofspel (zie *Basisdocument* pag. 90 en afbeelding 1), waarin dat insluiten ook voorkomt, laten we achterwege. Het is ons niet softbal-specifiek genoeg. Voor een positief leer- c.q. transfereffect van basis- naar eindvorm is, naar onze mening, een 'overeenkomstige bedoeling, structuur/vorm én beleving van de basis en eindvorm' nodig. Bij softbal is dat het maken van een insluitactie tussen de twee honken.

Concluderend: De als probleem geformuleerde bewegingsuitdagingen in de les LO zijn bij een sportgerichte aanpak sport-specifieker en meer sportcontext gebonden, dan in een bewegingsgerichte aanpak.

Afbeelding 1

VERSCHILLEN IN HET NEMEN VAN 'TIJD' OM TE LEREN

Leren kost tijd. Om te leren softballen zijn bij een sportgerichte benadering minimaal acht tot tien lessen per jaar nodig om een voldoende leerresultaat te bereiken. Wat 'voldoende' is, bepaalt de vakleraar. Zo een norm kan zijn: 'zeventig procent

van de leerlingen spelen een eindspelvorm softbal op meerdere aspecten beter dan in het begin'. Bij een bewegingsgerichte benadering, zoals in het *Basisdocument* wordt voor het hoofdprobleem 'inblijven en uitmaken' elf klokuren aanbevolen. Daarin dienen verschillende soorten kernactiviteiten van tik-, afgooi- én slag- en loopspelen aanbod te komen. Het te bereiken spelniveau van een softbalachtig slag- en loopspel ligt dan vanzelfsprekend lager dan bij een meer sportgerichte aanpak. Een vergelijkbaar verschil in leertijd tussen de bewegingsgerichte en de sportgerichte benadering, treffen we aan bij de trefspelen (schermen, boksen en karate). In het *Basisdocument* zijn in het eerste leerjaar vier lessen beschikbaar voor scherm-, boks- en karate-achtige activiteiten. In de beperkte lestijd die er dan per sportgebonden activiteit beschikbaar is, leren leerlingen mogelijk wél 'al spelend te treffen', maar ze leren *niet* te schermen of te boksen.

Concluderend: Het opdoen van meer specifieke leerervaringen in een echte sportcontext vereist doorgaans meer tijd dan meer algemene bewegingsgerichte leerervaringen.

VERSCHILLEN IN LEREN DOOR HET ONDERWIJZEN IN MEERDERE METHODISCH GEORDENDE BEWEGINGSVORMEN

Bij een sportgerichte aanpak willen we leerlingen wegwijs maken in een sportvorm. Dat doen we door ze te confronteren met meerdere methodisch geordende bewegingsvormen van die sport. Om op school voldoende te leren boksen, kiezen we dan bijvoorbeeld voor twee lessenreeksen van zes lessen in twee opeenvolgende leerjaren. In één periode wordt dan elke week één klokuur aan boksen besteed. Een leermethode schoolboksen bestaat in een sportgerichte aanpak bijvoorbeeld uit de volgende eindvormen:

- een partijje boksen met rechte stoten: linker en rechter directe en maagstoot, omdat de wens tot veilig boksen zorgt dat het op afstand blijven van elkaar, logisch is
- een partijje boksen met rechte en ronde stoten: hoeken en opstoten naar de maag ontstaat als ze voldoende vertrouwen in elkaar hebben en het stoten op een ontspannen en speelse wijze gaat
- een partijje boksen in combinatie met samengestelde aanvallen en slagenwisselingen.

Dit alles in combinatie met het leren hoe je gevarieerd kunt verdedigen. Bij een bewegingsgeoriënteerde aanpak is door het minder specifieke karakter van het hoofdprobleem een leermethode en methodische druk minder noodzakelijk. De beleving van de leerling wordt als een belangrijk ijkpunt gezien voor een succesvol leerproces.

Concluderend: Er komen in een sportgeoriënteerde aanpak in een periode altijd meerdere methodisch geordende bewegingsvormen aan bod omdat het de bedoeling is dat leerlingen echt wat vaardiger worden in een sportactiviteit en er op een hoger niveau aan kunnen deelnemen. Sportoriëntatie in de bewegingsgerichte aanpak is daarentegen eerder een kennismaken met een sportervaring, waarbij het ervaren van een of twee bewegingsvormen voldoende kan zijn.

DE VERANDERBAARHEID VAN DE SPORTVORM

In een sportgerichte aanpak zullen we kernbedoelingen, -gewoontes en -taal van de sport in de les zoveel mogelijk gebruiken. Dat doen we omdat we met de leerlingen een echte transfer willen maken naar de sport. Anders gezegd: we willen dat ze echt de smaak van een sport hebben geproefd. Wel veranderen we de bewegingsvormen van sporten zo dat deze passen bij niveau en interesse van onze leerlingen. In een sportgerichte aanpak van het boksen op school gaat het dan bijvoorbeeld om het ervaren van het 'al vechtend spelen', om het 'veilig samen presteren'. Speels boksen krijgt prioriteit: 'beweeglijk boksen en elkaar op een ontspannen en flitsende manier (zonder kracht) nét raken'. Dat lokken we uit door de wijze waarop de winnaar van een bokspartij wordt bepaald (zie kader).

Tel voor het bepalen van de winnaar de volgende punten op:

- (a) voor het ontspannen en beweeglijk boksen: maximaal drie punten
- (b) voor het gevarieerd stoten én verdedigen: maximaal twee punten
- (c) voor het steeds hoog houden van de verdediging ook bij het slaan: maximaal een punt
- (d) voor de bokser die de ander het meest heeft geraakt: maximaal een punt.

Concluderend: Bokspelregels blijken veranderbaar en kunnen dus afgestemd worden op de mogelijkheden en interesses van leerlingen. Elke sport is veranderbaar en wordt in de sportgerichte aanpak op de mogelijkheden van de doelgroep afgestemd.

In het *Basisdocument*, gebaseerd op praktijktheorie A, vinden we daarentegen enkele citaten, die hier haaks op staan en waaruit de echo van een verleden doorklinkt, waarin sport door de LO per definitie en onveranderlijk als competitief, vergelijkend, formeel en a- pedagogisch werd bestempeld: '...Doelspelen worden in officiële competitieverbanden gespeeld... Het zijn officieel gereguleerde activiteiten... Ze hebben een agonaal karakter... Het gaat om het meten met anderen... Het ongereguleerde spel wordt vanuit een meer speelse houding gespeeld...' (Bron: *Basisdocument* pp 79). Echter een sportspel, in welke vorm dan ook, is ook gewoon een bewegingsspel. De spelbeleving in de zin van een speelse houding is niet voorbehouden aan het informele knotsroofspel, maar kan evenzeer worden opgevoerd met het formelere driehonkensoftbal.

LEERMETHODEN OM TE LEREN HOE TE LEREN

In de sportgerichte aanpak gebruiken we systematische methoden om beter te leren deelnemen aan sportactiviteiten. Die stapsgewijze systematische aanpak gebruiken we ook om leerlingen op een steeds hoger niveau te laten leren. Daarbij is het ultieme doel leerlingen te leren hoe te leren in sport en bewegingssituaties. Onder 'leren hoe te leren' verstaan we het

niveau, waarop leerlingen door het bewust gebruikmaken van een aantal door hen verworven (bewegings)principes, zelfstandig een volgende leerstap kunnen ondernemen.

We proberen dat als volgt te bereiken:

- eerst laten we de leerlingen de leer methode, bestaande uit vuistregels, werkpatronen, handelingsprincipes en schema's, ervaren en beleven
- vervolgens maken we deze leer methode bewust: hoe en wanneer kan een methode worden gebruikt?
- tenslotte laten we de leer methode toepassen in de rol van helper/coach of organisator/scheidsrechter.

Dit stramien van ervaren, bewustmaken en zelfstandig toepassen, kunnen we bijvoorbeeld loslaten op de volgende drie basisvormen uit het boksen, die tot doel hebben een boksprobleem op te lossen:

Boksprobleem: Hoe moet ik stoten als ik vlak bij mijn partner sta?

- Basisvorm 1. De tweetallen bewegen ontspannen, maar schuifelend, om elkaar heen. Ze nodigen elkaar om en om uit om een bepaalde stoot te geven door een linker of rechter geopende bokshandschoen open voor het voorhoofd te houden of ze drukken beide ellebogen naast elkaar naar beneden voor de maag. Daarbij staan ze stil. De partner taxeert de afstand (reach afstand tot het trefvlak) en geeft afhankelijk van de uitnodiging een rechter of linker directe of linker/rechter maagstoot. Op het moment van stoten staan ze stil. Het stoten is flitsend en ontspannen in een rechte lijn naar voren! De logica van deze vorm is: de stoot en het moment van stoten worden door de verdediger bepaald.
- Basisvorm 2. Nu om en om aanvallen. De aanvaller geeft een signaal of zegt welke stoot er gaat komen. De verdediger weet welke stoot er aankomt, maar niet wanneer. Op het moment van stoten en verdedigen staan beide bokkers weer even stil.
- Basisvorm 3. Sparren en om en om aanvallen. Van de aanvaller is bekend met welke twee of drie stoten hij kan komen. Het moment van de stoot en ook de stoot zelf is onbekend.
- En dan... de eindvorm: het partijtje.

De categorie vechtsporten heeft meerdere overeenkomstige technische, tactische en didactisch-methodische *principes*. We willen leerlingen ook dat sportoverstijgende inzicht bijbrengen. Het werkpatroon van de beschreven leer methode bij het boksen kan daar als volgt voor gebruikt worden. 'Vervang 'stoot' door 'worp' en het is bij judo net zo als bij boksen te gebruiken'.

Een ander voorbeeld om dit sportoverstijgend inzicht bij te brengen is het beoordelen van het boks niveau. De leerlingen gebruiken dan een beoordelings *schema* dat ook in andere vechtsporten door hen gebruikt kan worden.

Het bewustmaken van bewegingsprincipes en schema's bij

FOTO: ANITA RIEMERSMA

leerlingen zorgt er voor dat ze zich ook in verwante nieuwe of andere bewegingssituaties kunnen redden. Er is sprake van een transfereffect.

Concluderend: In de sportgerichte aanpak gebruiken we de leer methode, behalve om leerlingen systematisch beter te leren bewegen, ook om 'te leren hoe te leren' in sport-, spel- en beweegsituaties. Dat doen we door hen bewust te maken van de achtereenvolgende leerstappen, de bewegingsprincipes, schema's en vuistregels die we als leerkracht in onze leer methoden gebruiken en hen daar vervolgens zelf mee aan het werk te zetten. Systematisch leren te bewegen en over bewegen gaan daarbij hand in hand.

In een bewegingsgerichte aanpak ligt het accent daarentegen doorgaans meer op het ervaren en beleven van bewegen dan op het systematisch bewustmaken hoe er geleerd is en kan worden.

VERSCHILLEN IN WAT EN HOE WE BEOORDELEN

In een sportgerichte benadering wordt de beoordeling gekoppeld aan een taak aan het einde van een periode. Dat gebeurt op basis van de relatief meest complexe eindvorm na een reeks van andere eind- en basisvormen. Het 'scoren' wordt in (drie of vier) niveaus aangegeven en door de leerlingen zelf en van elkaar beoordeeld. Zo een beoordelingsniveau kan zijn:

Letterlijk bij de hand nemen

‘Er wordt beweeglijk en ontspannen gebokst en flitsend gestoten. De enkelvoudige aanvallen gebeuren met rechte en ronde stoten. De aanvallen zijn gevarieerd. Er is begin van dreiging met de voorste vuist. De tegenstander wordt af en toe geraakt’. Van de leerlingen kan 70% dat halen. In het *Basisdocument* wordt het niveau per kernactiviteit (en niet per leerperiode) beoordeeld. Het ‘scoren’ wordt dan, op een vergelijkbaar niveau, omschreven als: ‘stoot met schijnacties naar enkele trefvlakken’. Van de leerlingen hoeft (slechts?) 50% dat te halen.

Concluderend: In de bewegingsgerichte benadering worden kernactiviteiten als op zichzelfstaande activiteiten beoordeeld. In een sportgerichte benadering worden deze beoordeeld op hun functie in een meer of minder complexe eindvorm.

RELEVANTIE VAN SPORTGERICHT-ZIJN

Vanaf groep vijf in het PO en zeker in het VO betekent ‘inleiden in de bewegingscultuur’ in een sportgerichte aanpak vooral: ‘inleiden in sportculturen’. De sportvormen zijn talrijk en hebben een rijke variatie aan functies en motieven. De meeste sporten zijn goed vertaalbaar naar en bruikbaar in de school. Het beter leren sporten en bewegen wordt een

belangrijke maatschappelijk taak van de LO gevonden en sluit uitstekend aan bij het huidige competentiegerichte onderwijs. Daarin staat immers het uitvoeren van complexe taken met een hoge (sport)praktijkrelevantie centraal. In de bewegingsgerichte praktijktheorie is op de basisschool de speelcultuur van kinderen een belangrijk uitgangspunt, geordend in betekenisgebieden. Men lijkt vervolgens wat ‘huisverig’ voor een echte oriëntatie op de ‘enge sportcultuur’ en ontleent zijn activiteiten daarentegen meer aan de informele sportbeoefening of ontwerpt op basis van de betekenisgebieden haar eigen bewegingsvormen voor de school.

Concluderend: Vanuit het perspectief van de sportgerichte aanpak is er geen reden om sportactiviteiten in de LO uit te sluiten. De leraar LO wordt geacht uitstekend in staat te zijn sportactiviteiten op een goede manier te vertalen tot pedagogisch didactisch verantwoorde onderwijsactiviteiten.

Noten

- ¹ Het auteurscollectief bestaat uit Jaap Bakker (Halo), drs. Hans van Ekdorp (Halo), Wim van der Mark (Galo), Dinant Roode, MA(Galo), dr. Edwin Timmers (Galo); dr. Huub Toussaint (Lector Aalo), Mirka Janssen (Aalo), drs. Janey van Asperen (Aalo).
- ² Wij baseren Praktijktheorie A, de Calo- én SLO-theorie, op de volgende literatuur: Loopstra, O. (1983). *Over bewegen en bewegingsonderwijs*; Tamboer, J. (1985). *Mensbeelden achter Bewegingsbeelden*. Bax; H. et al. (1994). *Werkboek voor de basisvorming*; Hey, P. (2006). *Grondslagen van ‘verantwoord’ bewegingsonderwijs*; Berkel, M. et al. (2007). *Perspectieven op bewegen*.
- ³ Wij baseren Praktijktheorie B, de ALO-Groningen-theorie, op de volgende literatuur: Timmers, E. (2003). *Krachtig opleiden van vakdocenten bewegingsonderwijs*; Timmers, E. & Stegeman, H. (2004). *Beleid in Bewegen*; Timmers, E. (Red.; 2005). *Actief leren onderwijzen*; Timmers, E. & Mulder M.J. (2006). *Didactiek voor Sport en Bewegen*; Timmers E. (2007). *Voor applaus moet je het niet doen! Over ontwikkelen van sporten en bewegen*.
- ⁴ Met ‘eindspelvorm’ bedoelen we nadrukkelijk niet de door een sportbond gereguleerde wedstrijdvorm, maar een spelvorm waarin de sportspel-bedoeling door de leerlingen kan worden herkend. De vorm wordt afgestemd op het niveau van de leerlingen. Eindspelvormen komen dus niet pas aan het *eind* van een leerroute aan bod, maar zijn er onderdeel van. Het zijn de kernactiviteiten van praktijktheorie B!
- ⁵ De leermethode die we hierbij hebben gebruikt, noemen we de Totaal (eindvorm)-Deel(basisvorm)-Totaal (eindvorm)-methode.

BEWEGINGSGERICHT OF SPORTGERICHT (1)

Reactie op het artikel 'De aanpak van het sporten en/of bewegen in LO (1)'

In het artikel over sporten en/of bewegen door Jaap Bakker aangeboden namens een schrijverscollectief wordt verteld dat er in de wereld van LO twee visies zijn: de bewegingsgerichte benadering en de sportgerichte benadering. Het Basisdocument VO zou vooral vanuit de bewegingsgerichte benadering zijn geschreven. Dit artikel vraagt om een reactie omdat hier een verkeerde voorstelling van zaken wordt gegeven van zowel de vakwereld als van het Basisdocument VO.

Door: Maarten Massink

Binnen de KVLO moet aan vakontwikkeling worden gedaan die ruimte laat aan meerdere theorieën. Het *Basisdocument VO* is vooral eenzijdig gericht op de bewegingsgerichte benadering. Dit is in het kort de kritiek van het schrijverscollectief van het voorgaande artikel in deze rubriek. De kritiek richt zich op het *Basisdocument VO* dat in opdracht van de KVLO is geschreven door de SLO. Ik bestrijd dat het boek vanuit één theorie is geschreven.

In het artikel worden argumenten gezocht die een tweedeling oproepen. De wereld van de LO wordt opgesplitst in aanhangers van twee praktijktheorieën. De één is meer bewegingsgericht en is er sprake van volgend onderwijs. De ander is sportgericht waarbij meer sprake is van ontwikkelend onderwijs.

Daarna wordt uiteengezet dat het *Basisdocument VO* vooral geschreven is vanuit de visie van volgend bewegingsgericht onderwijs en dat ontwikkelend en sportgericht onderwijs onvoldoende uit de verf komt.

TEGENSTELLING

De wereld van LO opsplitsen in deze twee benaderingen is opkloppen van tegenstellingen die in de uitwerking van de praktijk helemaal niet zo sterk gevoeld worden. In mijn vaksectie werken mensen met verschillende achtergronden wat vooropleiding (Calo, Aalo) betreft. Het onderscheid tussen sportgericht en bewegingsgericht of volgend en ontwikkelend lesgeven is nooit een belemmering voor het elkaar vinden in de praktijk. De klassen en de leerlingen waaraan je lesgeeft zijn eerder aanleiding om de ene keer wat langer stil te staan bij de wensen en mogelijkheden van de klas of individuele leerling en de andere keer wat sneller door te gaan in de richting van het sportspel volgens een methodische lijn. Hier liggen didactische en pedagogische motieven aan ten grondslag en geen

principiële keuzes van de sectie. Het kenmerkende van een praktijktheorie hoort te zijn dat de theorie uitgaat van, en zich aanpast aan, de praktijk. Bewegingsgericht of sportgericht is daarbij soms een moeilijk te hanteren onderscheid. Soms sta ik wat langer stil bij een tikspel dat leerlingen leuk vinden om te spelen. Al bewegend leren de leerlingen zo kansen in te schatten om te ontkomen aan een tikker op een manier die ze aanspreekt. Dat leidt tot bewegingsvaardigheden en inzichten waar ze in een sportspel ook mee uit de voeten kunnen. Ben ik dan bewegingsgericht bezig of sportgericht? Als leerlingen door dit tikspel erg gemotiveerd zijn en het spel uit willen bouwen in een richting die veel inzicht en bewegingsvaardigheden vraagt die in het sportspel terug komen, is dat dan volgend of ontwikkelend?

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Overleg

Sportgericht?

VERKEERDE VOORSTELLING

Ten tweede wordt een verkeerde voorstelling van zaken gegeven. Het *Basisdocument VO* zou niet voldoende kansen geven voor een sportgerichte benadering en verdieping.

Het is een misvatting dat het boek voorschrijft hoeveel lessen jij aan slag- en loopspelen moet besteden. Die keuzes worden aan de vakgroep gelaten. Datzelfde geldt voor boksen of andere activiteiten. Per activiteitengebied is een flink aantal uren beschikbaar. Welke kernactiviteit je kiest is aan de vakgroep. Je kunt je beperken tot één activiteit, of gaan voor meerdere. Dat geeft je de mogelijkheid te kiezen voor verbreding of verdieping. Er zijn activiteiten die meer bewegingsgericht zijn en activiteiten die meer sportgericht zijn. Dat die keuze wordt bepaald door het *Basisdocument* is niet waar. Net zo min wordt de wijze van aanbieden door dit boek opgelegd. Dit kan volgend of ontwikkelend zijn. Ik zie voldoende mogelijkheden om op basis van het *Basisdocument* volgend of ontwikkelend les te geven. Maar het kan ook een mix worden bepaald door de activiteit en de klas.

CITATEN

Enkele citaten uit het artikel. Onder het kopje 'Verschillen in het nemen van 'tijd' om te leren' citaat 1:

Bij een bewegingsgerichte benadering, zoals in het Basisdocument wordt voor het hoofdprobleem 'inblijven en uitmaken' elf klokuren aanbevolen. Daarin dienen verschillende soorten kernactiviteiten van tik-, afgooi- én slag- en loopspelen aan bod te komen.

Hier zit de kern van het misverstand. Het *Basisdocument* schrijft helemaal niet voor welke kernactiviteiten in welke verhouding aan bod moeten komen en dat niet alleen binnen

'inblijven en uitmaken'. Er wordt beschreven welke kernactiviteiten gekozen *kunnen* worden. Als er voor kernactiviteiten gekozen wordt dan worden de thema's aangegeven en wat binnen de kernactiviteiten geleerd kan worden (niveaubeschrijving). Dit om de kwaliteit van de les (wordt er wat geleerd?) te peilen. Niet om voor te schrijven wat een docent moet kiezen. Als je kiest voor een sportgerichte benadering dan kun je kiezen voor meer, of alleen softbalachtige slag- en loopspelen.

Citaat 2

In de beperkte lestijd die dan per sportgebonden activiteit beschikbaar is, leren leerlingen mogelijk wél 'al spelend te treffen', maar ze leren niet te schermen of te boksen.

Concluderend: Het opdoen van

meer specifieke leerervaringen in een echte sportcontext vereist doorgaans meer tijd dan meer algemene bewegingsgerichte leerervaringen.

Nogmaals, dit is en misvatting. Er staat dat in de onderbouw een keuze gemaakt kan worden voor één van de deelgebieden. Hiervoor zijn zeven klokuren (8,5 lesuren) beschikbaar voor oriëntatie en twaalf klokuren (14,5 lesuren) voor uitbouw. Dat is samen 22 lesuren! Citaat *Basisdocument* blz. 39 'Vaksecties bewegingsonderwijs bepalen zelf hun eigen pro-

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Bewegingsgericht?

gramma en de verdeling van tijd die daarbij past.'... 'een vaksectie zou kunnen kiezen voor een breed programma met meer variatie of voor wat meer keuzemogelijkheden en verdieping'. Kortom het *Basisdocument* schrijft hier niet voor hoe je de tijd verdeelt. De vakgroep kan kiezen voor verdieping. De conclusie kan daarmee geen punt van kritiek zijn op het *Basisdocument*. Daar wordt die keuze niet gemaakt.

Onder het kopje '**Verschillen in leren door het onderwijzen in meerdere methodisch geordende bewegingsvormen**' citaat 3:

Concluderend: Er komen in een sportgeoriënteerde aanpak in een periode altijd meerdere methodisch geordende bewegingsvormen aan bod omdat het de bedoeling is dat leerlingen echt wat vaardiger worden in een sportactiviteit en er op een hoger niveau aan

kunnen deelnemen. Sportoriëntatie in de bewegingsgerichte aanpak is daarentegen eerder een kennismaken met een sportervaring, waarbij het ervaren van een of twee bewegingsvormen voldoende kan zijn.

In deze conclusie wordt de suggestie gewekt dat alleen van een sportgeoriënteerde aanpak leerlingen vaardiger worden en dat daar geen tijd voor is in het *Basisdocument*. Dat is niet waar. Sportgericht of ontwikkelingsgericht is de keuze van de docent/vaksectie. Je kunt je ook afvragen of het vaardiger worden alleen is voorbehouden aan de sportgeoriënteerde benadering. Hiermee wordt impliciet een waardeoordeel uitgesproken.

Onder het kopje '**Leermethoden om te leren hoe te leren**' citaat 4:

In een bewegingsgerichte aanpak ligt het accent daarentegen doorgaans meer op het ervaren en beleven van bewegen dan op het systematisch bewustmaken hoe er geleerd is en kan worden.

Het *Basisdocument* VO besteedt juist binnen 'Bewegen beleven' expliciet aandacht aan het aspect 'gerichtheid op

leren' als onderdeel van 'gerichtheid op bewegen'. Daarmee wordt juist het belang aangegeven van bewust maken hoe er geleerd is en kan worden. Het is voor het eerst dat in een dergelijke publicatie aan dit aspect zo nadrukkelijk aandacht wordt gegeven in de kwaliteitsduiding. Vanuit dit punt gezien verdient het *Basisdocument* juist bijval in zijn poging dit aspect nadrukkelijk te benoemen.

CREDITS

Onder het kopje '**Relevantie van sportgericht-zijn**' citaat 5:

Concluderend: Vanuit het perspectief van de sportgerichte aanpak is er geen reden om sportactiviteiten in de LO uit te sluiten. De leraar LO wordt geacht uitstekend in staat te zijn sportactiviteiten op een goede manier te vertalen tot pedagogisch didactisch verantwoorde onderwijsactiviteiten.

FOTO: ANITA REMERSMA

Wedstrijd met officiële regels

Mee eens. Als de LO-docent nu wel alle credits krijgt om goed te kiezen mag hij ook de credits krijgen om bepaalde aspecten uit de sportwereld niet over te nemen in zijn lessen. De docent kan om pedagogische redenen ervoor kiezen langer stil te staan bij dat wat voor de leerlingen in bepaalde situaties het beste werkt. Soms is dat bewegingsgericht en volgend, soms is dat sportgericht en ontwikkelend. Beide oriëntaties krijgen volop de ruimte in het *Basisdocument* VO.

Wordt vervolgd

Correspondentie: M.Massink1@chello.nl

CERTIFICERING SPORTACTIEVE SCHOLEN

In het nieuwe schooljaar 2008 - 2009 kunnen scholen opnieuw een aanvraag indienen voor certificering als sportactieve school. Scholen uit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs wordt de mogelijkheid geboden om als sportactieve school gecertificeerd te worden. Voor beide onderwijstypen geldt zoals de laatste jaren gebruikelijk is: 'Eerst doen, dan aanvragen'. Door: Ton Winkels

WAAROM CERTIFICERING?

De gedachte achter deze certificering is dat het belang van bewegen en sport in de ontwikkeling van kinderen onvoldoende is gediend met het alleen geven van de voorgeschreven lessen lichamelijke opvoeding. Elke school zou meer moeten doen dan alleen dat. Dat 'meer' behelst in elk geval drie zaken. Zo moet ten eerste in de uitwerking van de lessen lichamelijke opvoeding duidelijk zijn dat afstemming en samenwerking met de aanbieders van bewegingsactiviteiten buiten de school plaatsvindt. Op basis van het leerplan wordt structureel aandacht geschonken aan leerlingen met bewegingsachterstand of andere bewegingsproblemen. Ten slotte is er binnen de school een ruim aanbod van bewegings- en sportactiviteiten waaraan leerlingen op niveau en naar interesse kunnen deelnemen.

Primair Onderwijs

Wij hebben het volgende beeld voor ogen wat een sportactieve basisschool zou moeten zijn: *'De leerlingen in de groepen 3 t/m 8 krijgen minimaal twee keer per week bewegingsonderwijs. Voor de kleutergroepen wordt er dagelijks aandacht besteed aan bewegen. Daarbij worden de lessen gegeven door een vakleerkracht bewegingsonderwijs of door een bevoegde groepsleerkracht die zich geschoold en/of zich gespecialiseerd heeft in het geven van bewegingsonderwijs. Naast het reguliere bewegingsonderwijs neemt bewegen en sport een belangrijke plaats in bij vakoverstijgende projecten. De school heeft ook gekeken naar de mogelijkheden van bewegen en sport voor de kinderen tijdens de pauzes'.* Profileringsmoet er dan plaatsvinden op de volgende gebieden:

- zorg en zorgverbreding voor de kinderen: zorg en zorgverbreding niet alleen voor de getalenteerde leerlingen maar ook voor leerlingen met achterstanden op het gebied van bewegen en sport
- schoolsportactiviteiten: structureel zijn er schoolsportactiviteiten voor alle leerlingen
- participatie en betrokkenheid: er is een engagement van het managementteam en ouders voor het totale programma van bewegen en sport maar ook een betrokkenheid van de school in de BOS-driehoek
- gezondheid en welbevinden: structureel wordt aandacht besteed aan thema's rond bewegen en gezondheid en is er aandacht voor een gezonde levensstijl

- maatschappelijke betrokkenheid: in de school is er aandacht voor bijvoorbeeld sponsorlopen voor goede doelen of andere lokale of landelijke initiatieven
- randvoorwaarden: de schoolleiding ondersteunt het bewegingsonderwijs en sport vanuit een missie of onderwijskundige visie en vertaalt deze visie ook in taakbeleid naar het personeel en geeft kaders aan om een sportactieve school te kunnen zijn.

Voortgezet Onderwijs

Na een aantal jaren van certificeren kunnen we zeggen dat de scholen die gecertificeerd zijn ruimschoots voldoen aan de gestelde norm. Voor een aantal scholen blijft het lastig om al het 'bewijsmateriaal' te verzamelen en op te sturen maar met een beetje goede wil lukt dat wel. Een belangrijke voorwaarde om gecertificeerd te kunnen worden is dat voor het vak LO wordt voldaan aan de urenborging zoals aangegeven in de wet (art. 6d WVO). Hierin staat dat een leerling over zijn gehele schoolcarrière respectievelijk 400 (vwo), 360 (havo) of 330 (vmbo) klokuren LO aangeboden moet krijgen. Het vakwerkplan voor het bewegingsonderwijs moet in doelstellingen, kerndoelen, eindtermen en uren voldoen aan de wettelijk gestelde eisen.

Programma en puntenwaardering

In zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs gaat het om het aanbieden van een uitdagend bewegings- en sportprogramma binnen en buiten het reguliere lesprogramma. Bij de certificering PO en VO gaat het over het totale aanbod van bewegen en sport. Dit aanbod wordt in de praktijk vaak gerealiseerd met partners uit de BOS-driehoek waarbij de sportvereniging in de directe omgeving van de school een belangrijke rol speelt.

Voor het primair onderwijs zal een school 45 punten of meer moeten behalen en voor het voortgezet onderwijs is het aantal te behalen punten 25 of meer. Bij het invullen van het aanvraagformulier kunnen de scholen direct hun score aflezen.

Tijdspad en geldigheid

De certificering geldt voor twee kalenderjaren. Gedurende het gehele schooljaar kan de school een aanvraag indienen. De

ervaring heeft ons geleerd dat de meeste scholen in het najaar de aanvraag opsturen.

Logo

Het logo mag de school, alleen voor de twee gecertificeerde kalenderjaren, gebruiken in haar PR en communicatie-uitingen. Op de plaquette staan ook de logo's van KVLO en NOC*NSF. Daarna vervalt het recht om van het logo gebruik te maken en moet er een nieuwe aanvraag ingediend worden.

Kosten

Een aanvraag kost € 100,00. Het hierdoor verkregen budget wordt besteed aan:

- administratieve verwerking
- jaarlijkse aanmaak plaquettes
- reis- en verblijfkosten auditcommissie.

Na bestudering en akkoordbevinding verkrijgt de school de erkenning: Sportactieve School. Deze erkenning bestaat uit:

- publicatie op de website van KVLO, NOC*NSF NISB en voor het PO ook op website van de NKS onder het kopje Sportactieve Scholen: 'Gecertificeerd zijn.'
- gebruik van logo sportactieve school in eigen PR en communicatie voor twee jaar
- een blijvende herinnering in de vorm van een plaquette of schildje waarop de kalenderjaren staan vermeld waarvoor de school gecertificeerd is.

Aanmelding

De school moet het aanmeldingsformulier met alle bewijsstukken, kopieën, flyers, krantenartikelen etc. opsturen naar het bureau van de KVLO, afdeling Schoolsport t.a.v. Ton Winkels. Op het bureau van de KVLO wordt de aanvraag administratief verwerkt. U kunt uw aanvraag voor 2008 - 2009 downloaden van de website www.schoolensport.nl. Op deze website vindt u ook een toelichting op uw aanvraag.

VERKIEZING SPORTIEFSTE SCHOOL PO 2009

Komend jaar organiseert de KVLO in samenwerking met het NOC*NSF wederom de verkiezing van de Sportiefste School van Nederland voor het primair onderwijs. De verkiezing zal plaatsvinden in het voorjaar 2009. De wijze waarop scholen zich kunnen aanmelden zal in een volgende LO gepubliceerd worden. Het aanmeldingsformulier is vanaf oktober 2008 te downloaden op de website van de afdeling schoolsport (www.schoolensport.nl). Het formulier moet voor 31 januari 2009 opgestuurd worden aan de secretaris van de jury. Op de website zal ook het reglement voor deelname en de 'spelregels' gepubliceerd worden. Collega's die overwegen hun school aan te melden kunnen al vast aan de slag met het voorwerk.

Correspondentie: schoolsport@kvlo.nl

R SCHOLING

41STE THOMAS - ORIËNTATIEDAG

Thema: 'LO op het snijvlak tussen wenselijkheid en werkelijkheid'
Vrijdag 12 december 2008 in en om Fontys Sporthogeschool,
Goirleseweg 46 te Tilburg, telefoon : 087 787 0199

- 09.45 Opening door drs. G.J.M. Doorenbosch, voorzitter van Thomas van Aquino. Hij zal het thema inleiden.
10.00 Referaat door dr. Lars Borghouts

Workshops

Tussen 11.00 en 16.45 kan aan vier workshops worden deelgenomen. Welke workshops er zijn, kunt u lezen op www.kvlostudiedagen.nl.

Wijze van inschrijven

Voorwaarden voor inschrijven en kosten zie www.kvlostudiedagen.nl.

Uw betaling moet voor 14 november a.s. bij de penningmeester binnen zijn.

Programmaboekje met meer informatie

Na ontvangst van de deelnemersbijdrage ontvangt u het programmaboekje met meer gedetailleerde informatie over de verschillende workshops en een inschrijfformulier om uw keuze voor de vier workshops kenbaar te maken.

Voor informatie over het programma Gé Doorenbosch:
049 733 6445 / 06 5115 1725

Voor informatie over het inschrijven Rien van Oijen: 049 236 4178

CONFERENTIE 'DEUGT SPORT?'

Heeft sport inderdaad zo'n positieve invloed op de ontwikkeling en opvoeding van kinderen en jongeren als door tal van politici, beleidsmakers en professionals wordt verkondigd? In deze conferentie worden de kansen en bedreigingen voor de sociale en morele ontwikkeling van kinderen en jongeren, door het beoefenen van lichamelijke opvoeding en sport, vanuit een aantal invalshoeken besproken. Daarbij zullen de meest recente inzichten en bevindingen op dit terrein worden gepresenteerd door wetenschappers en professionals. Deze conferentie is bedoeld voor leraren lichamelijke opvoeding, trainers, coaches, begeleiders, verenigingsbestuurders en andere beleidsmakers in de sport.

De conferentie is op vrijdag 21 november 2008 en wordt gehouden op de Haagse Hogeschool. Verdere informatie via Anne Luderus (a.f.t.luderus@hhs.nl) of Frank Jacobs (f.m.jacobs@hhs.nl) of via de volgende link:
http://portal.hhs.nl/portal/page?_pageid=130,1249630&_dad=portal&_schema=PORTAL

WINTERVERGADERING

De 146e wintervergadering zal gehouden worden op zaterdag 13 december 2008 in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht.

Het dagprogramma

09.30 uur	Ontvangst
10.00 uur	Huishoudelijke vergadering deel I
12.30 uur	Lunch
14.00 uur	Huishoudelijke vergadering deel II
15.00 uur	Afscheid Harry Stegeman van de KVLO

Voorlopige agenda

- 1 Opening door voorzitter Van Driel.
- 2 Mededelingen.
- 3 Notulen voorjaarsvergadering d.d. 16 mei 2008 (LO 9 pag. 32 e.v.).
- 4 Voorstellen hoofdbestuur.
 - a. Regionale positionering (vervolg op evaluatie tijdens kaderbijeenkomst d.d. 29 oktober)
 - b. Aanpassing Reglement Registratie.
- 5 Begroting 2009. De begroting 2009 ligt ter inzage bij de afdelingsbesturen.
- 6 Verkiezing HB. In 2009 treden statutair af en hebben zich herkiesbaar gesteld Marianne van Bussel, Guus Klein Lankhorst en Yvonne Sanders.
Er zijn geen tegenkandidaten gesteld.
- 7 GO-zaken.
- 8 Rondvraag. Schriftelijke vragen zullen eerst worden behandeld.
- 9 Bespreekpunten.
- 10 Sluiting.

BELEIDSKADER SPORT, BEWEGEN EN ONDERWIJS

Op woensdag 8 oktober hebben de staatssecretarissen voor sport en onderwijs Bussemaker, Bijsterveldt en Dijkzma, tijdens de afsluiting van de Alliantie School & Sport, gezamenlijk het beleidskader 2009-2011 gepresenteerd. Doel is een meer samenhangend en dekkend sport- en beweegaanbod voor de jeugd opdat er meer en beter gesport en bewogen wordt op en rond de school. Er wordt 28 miljoen ingezet. Prioriteit wordt gelegd bij professionalisering, effectieve interventies, risicogroepen in vmbo en mbo, innovatie van sportaccommodaties en talentontwikkeling. De vertegenwoordigers van onderwijs, sport, provinciale en lokale overheden, waaronder de KVLO, worden uitgenodigd om via

een platformorganisatie de voorstellen handen en voeten te geven. Het rapport is te downloaden via www.vws.nl.

IMPULS VOOR MBO

Op 18 september heeft de Kamer ingestemd met de Motie-Hamer. Hierdoor krijgen alle 69 mbo-instellingen in de periode 2009-2011 een extra impuls om een sportcoördinator aan te stellen. Sportcoördinatoren vormen de 'linking pin' in de eigen organisatie en in de samenwerking met sportaanbieders. Jaarlijks wordt 5 miljoen toegevoegd aan de bestaande financiering.

CITO PPOB BEWEGINGSONDERWIJS BO 3

Eind september is de 'Balans van het bewegingsonderwijs aan het einde van het basisonderwijs' verschenen. De derde peiling betreffende het bewegingsonderwijs heeft plaatsgevonden in 2006 in groep 8. De vorige peiling was in 1994. De twee peilingen zijn op 6 van de 17 opdrachten vergelijkbaar en die laten weinig verschillen zien. Wat opvalt is dat de shuttle-runtest beduidend slechter gedaan wordt, zowel bij jongens als bij meisjes. Een paar bevindingen: 60% van de scholen in de steekproef heeft een vakdocent (in 1994 was dit 50%). Meer dan de helft van de leerlingen in groep 8 heeft een vakdocent voor één of twee keer per week. Bij ongeveer een derde van de opdrachten (en vooral bij spelsituaties) waren significant hogere scores te zien bij een vakleraar. Groepsleraren maken vaak gebruik van 'Basislessen' (50%), vakleraren van het 'Basisdocument' (63%). 96% van de leerlingen vindt het leuk om te sporten, 1% niet. Slechts 4% van de scholen heeft een dagelijks sport- en beweegaanbod. Het rapport biedt diverse aanknopingspunten voor beleid. Het is binnenkort te raadplegen op ppob.cito.nl.

VAN START MET BSM

Tijdens de najaarsconferentie van SLO op donderdagmiddag 11 december in de Jaarbeurs te Utrecht kunnen docenten die starten met BSM een korte cursus bij Eric Swinkels volgen. Alle deelnemers gaan naar huis met een eigen PTA voor BSM. De eigen ideeën worden gestroomlijnd tot een fundament voor het examenvak. De inhoudelijke verdieping kan vervolgens via netwerken begeleid worden.

SAMENHANG SCHOOL EN SPORTPRESTATIES

'Sporters presteren beter op school', betoogde prof. dr. Chris Visscher in zijn oratie bij het aanvaarden van de leerstoel Jeugdsport, in het bijzonder talentontwikkeling en de relatie sportprestaties-schoolprestaties aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dit komt doordat dezelfde factoren het uiteindelijke niveau bepalen van zowel sport- als schoolprestaties. Het gaat hierbij vooral om het vermogen tot planning, monitoring, evaluatie en reflectie. 'Je ziet dat kinderen die het meest ver zijn in 'self regulation', uiteindelijk het hoogste niveau bereiken. In de sport leer je zaken waardoor je ook op school beter mee kan. Complexe taken en onbekende situaties komen juist in (top)sport veelvuldig voor.'

TOCH GEEN CAO VO

In de vorige LO meldden we dat er een onderhandelaarsakkoord voor het VO is afgesloten. Maar de tijd heeft ons inmiddels ingehaald. De werkgevers weigeren het akkoord te ondertekenen. De bonden hebben voor eind oktober acties aangekondigd. Kijk op www.kvlo.nl voor het laatste nieuws.

0412-481000
BEL EVEN VOOR ONZE REISIDS!

EUROPA
SPECIAAL
REIZEN

meer dan 40 jaar maatwerk
voor school- en studentengroepen

PARIJS 3-daagse touringcarreis,
heen en terug dagrit, hotel**/3 p.kamers,
douche/toilet, L+O

vanaf
€ 93,95 p.p.

BERLIJN 4-daagse touringcarreis,
heen dag- en terug nachtrit, Jugendhotel,
meerpersoonskamers, L+O

vanaf
€ 99,95 p.p.

BUDAPEST & WENEN
5-daagse touringcarreis, heen en terug nachtrit,
hotel**, meerpersoonskamers, L+O

vanaf
€ 166,00 p.p.

LONDEN 3-daagse touringcarreis,
heen dag- en terug nachtrit,
youth hostel, meerpersoonskamers, L+O

vanaf
€ 78,25 p.p.

BARCELONA 4-daagse vliegreis,
Weeze of Charleroi - Girona vv, incl. taxen,
hotel**/****, 3-4 p.kamers, **halfpension**

vanaf
€ 222,00 p.p.

STOCKHOLM 3-daagse vliegreis,
Weeze - Skavsta vv (inclusief verplichte taxen),
hostel, meerpersoonskamers, L+O

vanaf
€ 242,00 p.p.

CITY-CRUISE YORK

3-daagse city-cruise, Cruiseferry Europort-Hull vv, vanaf
4-persoonscabin met douche/toilet,
transfer Hull - York vv

€ 56,95 p.p.

PRAAG 4-daagse touringcarreis,
heen dag- en terug nachtrit, hotel**/**,
2-3 p.kamers douche/toilet, L+O

vanaf
€ 112,75 p.p.

BERLIJN & PRAAG

6-daagse touringcarreis,
heen dag- en terug nachtrit,
hotel**, meerpersoonskamers, L+O

vanaf
€ 165,85 p.p.

Genoemde reissommen bij touringcarreizen bij 46-60 deelnemers.

Bij vliegreis Barcelona vanaf 26 en vliegreis Stockholm vanaf 16 deelnemers.
Periode november-februari.

Bij touringcarreizen: elke 16e deelnemer gratis en reisverzekering inbegrepen!

U kiest uw eigen vertrekdatum! Service waar u recht op heeft!

Minder deelnemers? Meer reisdagen? Andere periode? Of een ander reisdoel in Europa?
BEL ONS VOOR EEN VRIJBLIJVENDE OFFERTE OP MAAT!

EUROPA SPECIAAL REIZEN - HET WARGAREN 5 - 5397 GN LITH - TEL. 0412-481000
offerte@europaspecialreizen.nl www.europaspecialreizen.nl

U REIST PER KEURMERK TOURINGCAR: VEILIGHEID EN COMFORT!

Jungle
Fun

Heeft U iets te vieren...?
Jubileum, Sportdag
of Slotfeest.

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... CLICK & GO!

Airtumblingbaan - Airvlak - Bungeekussen - Klimwand
Flikflakker - Air Pannaveld - Sumomat - Doelschietwand

Huur nu de
Junglefun Aanhanger
voor slechts € 250 p/d
Bel: 0348-444879

Sidijk BV Postbus 65, 9000 AB Grou
Tel.: +31 (0) 566 625700
E-Mail: info@sidijk.com
WWW.SIDIJK.COM

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS & RIVERS

Wintersportkampen
Educatieve Winterkampen
Gletsjer-skikampen
Bergsportkampen

www.snowbreaks.nl

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

Schelde Sports
Superior by Design

De Turnstar® is het nieuwste wandrek van Schelde Sports, het is de modernste en veelzijdigste in zijn soort. De Turnstar® is heel makkelijk door een persoon in een hoek van 90° van de wand vast te zetten. Vervolgens kan het elektrisch bedienbaar rek naar beide kanten zakken middels een druk op de knop. In elke stand is de Turnstar® volledig veilig en gebruiksklaar. Ook is het rek gemaakt van FSC® goedgekeurde stijlen met essenhouten sporten.

Vraag vrijblijvend onze nieuwe catalogus aan
Bel 0113-315100 of mail info@scheldesports.nl

www.scheldesports.nl